

**ESPANJAN AURINKORANNIKOLLA ASUVIEN SUOMALAISTEN
KANSALAISUUDESTA**

Niina Pesola

Pro gradu -tutkielma

Itä-Suomen yliopisto

Yhteiskunta- ja kauppa-

tieteiden tiedekunta

Sosiaalipedagogiikka

Marraskuu 2012

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta
yhteiskuntatieteidenlaitos, sosiaalipedagogiikka

PESOLA, NIINA: Espanjan Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuudesta

Pro gradu – tutkielma, 79 sivua, 2 liitettä (4 sivua)

Tutkielman ohjaajat: Professori Juha Hämäläinen ja lehtori Sanna Ryyänen

Marraskuu 2012

Avainsanat: kansalaisuus, siirtolaisuus, yhteisöt, osallisuus, Aurinkorannikko

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Espanjan Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuutta. Kansalaisuus toteutuu aina yhteisöissä, joten tutkimuksessa keskitytään selvittämään millaisissa yhteisöissä suomalaiset Aurinkorannikolla elävät ja millaista jäsenyyttä yhteisöt mahdollistavat. Tutkimuskysymys oli: millaiseksi suomalaisten kansalaisuus on muodostunut Espanjan Aurinkorannikolla? Tarkentavia alakysymyksiä olivat: millaisissa yhteisöissä Espanjan suomalaisten Aurinkorannikolla elävät, miten kansalaisuuden eri osa-alueet (muodollinen, kokemuksellinen ja toiminnallinen) toteutuvat tässä yhteisössä sekä laajemmin, millaista osallisuutta yhteisöissä toimiminen tuo yhteisön jäsenille sekä mitä erityistä siirtolaisuus tuo kansalaisuuden toteutumiseen?

Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen tutkimus, joka sai myös tapaustutkimuksen piirteitä. Aineisto kerättiin teemahaastatteluin, jotka suoritettiin kesäkuussa 2011 Fuengirolassa Espanjassa. Haastatteluun osallistui seitsemän Espanjassa asuvaa suomalaista. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia apuna käyttäen.

Kansalaisuus on aina jäsenyyttä yhteisössä ja kansalaisuutta voi tarkastella sen avulla minkälaista jäsenyys yhteisöissä on. Jäsenyys voi toteutua kolmella tapaa: muodollisesti, kokemuksellisesti sekä toiminnallisesti. Tässä tutkimuksessa kansalaisuutta tarkasteltiin näitä osa-alueita apuna käyttäen, keskittyen erityisesti toiminnalliseen ja kokemukselliseen kansalaisuuteen.

Tutkimustulokset osoittavat, että Aurinkorannikon suomalainen yhteisö on tiivis ja aktiivinen yhteisö. Alueella toimii paljon yhdistyksiä ja järjestöjä, sekä suomalainen koulu ja seurakunta. Suomalaisten toiminnallinen jäsenyys tässä yhteisössä näyttäisi olevan vahvaa: heillä on vahvat tukiverkostot, he osallistuvat yhteisön elämään äänestäen sekä muutoin vaikuttaen ja toimien yhteisössä. Suomalaisten kokemuksellisenkin jäsenyys on vahvaa: suomalaisuus yhdistää suomalaisia ja yhteisön toimintaan osallistuminen vahvistaa yhteisyyden tunnetta. Lisäksi yhteiset tilaisuudet suomalaisten kesken vahvistavat symbolista yhteenkuuluvuutta.

Studies, Department of Social Sciences, Social pedagogy

PESOLA, NIINA: The citizenship of Finnish people who live on the Costa del Sol, Spain

Master's thesis 79 p. 2 appendices (4 p.)

Advisors: Professor Juha Hämäläinen and Lector Sanna Ryyänen

November 2012

Keywords: citizenship, immigration, communities, participation, Costa del Sol

This study examines the citizenship of Finnish people who live in Costa del Sol, Spain. Citizenship involves membership in communities and because of that this study focuses on to examining what kind of communities there are on Costa del Sol and what types of membership Finnish people have within those communities. The research question was: how has the citizenship of Finnish people formed on the Costa del Sol, Spain? Other more specific research questions were: In what kind of communities do people live there? How do the components of citizenship (formal, functional, experiential) realize in these communities? What does participation in these communities bring to its members and how exactly immigration influence citizenship?

This was a qualitative study with features of a case study. Themed interviews were carried out in June 2011 in Fuengirola, Spain. Seven Finnish people living in Spain took part in these interviews. The research material was analyzed using content analysis.

Citizenship is defined as 'membership in a community'; one way to examine citizenship is to look at the types of membership that exist in a community. Membership can realize in three ways: formally, functionally and experientially. In this study citizenship was examined using these three different aspects, emphasizing functional and experiential citizenship.

According to the findings of this study, there is a close-knit and active Finnish community on the Costa del Sol, Spain. Several organizations and associations function in the area including Finnish school and a Finnish church. The functional membership of Finnish people in this community appears to be strong: they are closely inter-related and they help and support each other when needed. In addition, they take part in community life by voting, acting and making a difference within the community. The experiential part of citizenship of Finnish people appears to be also strong: 'Finnishness' unites Finnish people and participation in community life reinforces their kinship. Further, participation in joint events organized by the community strengthens the feeling of social cohesion.

SISÄLTÖ:

1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus.....	6
1.2 Ilmiön taustaa.....	8
1.3 Tutkimuskysymys.....	9
2 KANSALAI SUUS SIIRTOLAISUUDEN NÄKÖKULMASTA	11
2.1 Keskeiset käsitteet.....	11
2.1.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys käsitteinä.....	11
2.1.2 Kansalaisuus.....	17
2.1.3 Osallisuus osana kansalaisuutta.....	20
2.2. Suomalaiset maailmalla.....	23
2.2.1 Ulkосуomalaisuudesta.....	23
2.2.2 Suomalaiset Espanjan Aurinkorannikolla.....	25
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
3.1. Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	32
3.2 Haastattelumenetelmä ja aineiston hankinta.....	33
3.3 Aineiston käsittely ja analysointi.....	36
3.4. Tutkimuksen luotettavuus	37
4 TULOKSET	39
4.1 Suomalainen yhteisö Aurinkorannikolla.....	39
4.1.1 ”Täällä tutustuu ihan väkisinkin suomalaisiin” -Suomalaista yhteisöstä	39
4.1.2 Alueen palveluista.....	41

4.1.3 Espanjalaiset on erilaisia -ajatuksia ja kokemuksia espanjalaisista sekä espanjalaisesta kulttuurista.....	43
4.2 Kokemuksellinen kansalaisuus.....	45
4.2.1 Yhteisyys suomalaisten kesken	45
4.2.2 Suomalaisuuden näyttäytyminen	46
4.3 Toiminnallinen kansalaisuus.....	50
4.3.1 Suomalaisten tukiverkostot	50
4.3.2 Vaikuttamisen kanavat ja mahdollisuudet	51
4.3.3 ”Suomalaiset ovat yhdistyskansaa” -Aurinkorannikon yhdistys- ja järjestötoiminnasta.....	54
4.3.4 ”Erittäin toimiva yhteisö” -Suomalaisen evankelis-luterilaisen seurakunnan rooli Aurinkorannikolla	55
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	58
5.1 Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuus toiminnallisena, kokemuksellisena ja muodollisena jäsenyytenä.....	58
5.2 Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuus yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta.....	59
6 POHDINTA.....	63
Lähteet.....	67
Liitteet:.....	76
Liite 1: Espanjassa asuneet suomalaiset.....	76
Liite 2: Teemahaastattelun runko.....	77

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Suomalaisia on lähtenyt maailmalle jo satojen vuosien ajan. Alkuun maailmalle lähdettiin työn ja paremman elämän toivossa. Nämä motiivit eivät varmasti ole siitä muuttuneet, lisäksi on tullut muitakin syitä lähteä kotimaasta, kuten verotus tai eläkepäivien vietto (Korkiakangas, 2008, 23.) Espanjan Aurinkorannikko on yksi monista paikoista, jonne on muuttanut paljon suomalaisia asumaan. Siellä asuu erityisesti suomalaisia eläkeläisiä, mutta enenevässä määrin myös työikäisiä, esimerkiksi sapattivuotta viettäviä suomalaisia. Kaiken kaikkiaan Espanjan Aurinkorannikolla asuu tätä nykyä arviolta 20 000 suomalaista. Espanjan Aurinkorannikolle lähdetään usein lämpimän ilmaston ja terveydellisten syiden vuoksi eläkepäivien viettoon. Siirtolaisuus ei ole aina kokovuotista, mikä tuo omat ominaispiirteensä siirtolaisuuteen Aurinkorannikolla. Suomalaiset ovat perustaneet Aurinkorannikolle suomalaisia kouluja, kansalaisopiston, päiväkoteja, ravintoloita, sekä useita muita eri alojen yrityksiä. Espanjan Aurinkorannikolle on siis muodostunut eräänlainen suomalaisten miniyhteiskunta.

Käydessäni keväällä 2011 Fuengirolassa Espanjan rannikolla minua alkoi kiinnostaa tämä ilmiö enemmän, erityisesti millaiseksi tämä miniyhteiskunta on muodostunut sekä se, miten kansalaisuus toteutuu Aurinkorannikon suomalaisyhteisöissä. Halusin tarkastella Aurinkorannikon suomalaisten yhteisöä sekä siellä asuvien suomalaisten elämää, kansalaisuuden käsitteen avulla, koska se tarjoaa uuden lähestymistavan siirtolaisuuden tutkimukseen. Tänä päivänä kansalaisuus ei enää määrity vain passissa lukevan maan nimen mukaan, vaan ihmisten liikkumisen myötä he voivat kokea olevansa myös Euroopan tai maailmankansalaisia. (ks. Punta-Saastamoinen 2010, 154–155.) Kansalaisuus toteutuukin aina suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan sekä lähiyhteisöihin, jotka ovat Aurinkorannikolla erilaiset kuin asuttaessa Suomessa. Espanjalaisella yhteiskunnalla on oma vaikutuksensa suomalaisten arkeen ja toisaalta Aurinkorannikon suomalaisella yhteisöllä omansa.

Kansalaisuuden oletetaan usein olevan jotakin, joka myönnetään yhteiskunnan jäsenille tietyin perustein. Kansalaisuus on muutakin kuin muodollista jäsenyyttä

yhteiskunnassa, vaikka se on osa sitä. Kansalaisuus toteutuu myös toiminnallisena sekä kokemuksellisenä jäsenyytenä, eli osallistuvana ja koettuna yhteisön jäsenyytenä. (Nivala 2008a, 124.) Tässä tutkimuksessa tarkastelen Aurinkorannikon suomalaisten kansalaisuutta tätä jaottelua apuna käyttäen. Kansalaisuutta tarkastellessa esille nousevat myös osallisuuden kysymykset. (Aktiivinen) kansalaisuus edellyttää yhteiskunnallista osallisuutta (Nivala 2012). Osallisuus voi vahvistaa kokemusta jäsenyydestä ja vastaavasti osallistumattomuus heikentää sitä (Nivala 2008a, 125). Omassa työssäni tutkin Espanjassa asuvien suomalaisten kansalaisuutta sekä yhteisöä, jossa kansalaisuus toteutuu sekä sitä, millaista osallisuutta yhteisöissä toimiminen tuo.

Suomalaisyhteisöä Espanjan Aurinkorannikolla on jo tutkittu aiemmin jonkin verran, mutta aihetta ei ole vielä tutkittu kansalaisuuden näkökulmasta. Espanjan Aurinkorannikosta erityisen tekee siellä asuvien suomalaisten suuri määrä sekä suomalaisten alueelle organisoimat monenlaiset palvelut, yritykset ja yhdistykset. Aiempi tutkimus käsittelee muun muassa suomalaiseläkeläisten elämää ja elinympäristöä Espanjassa (Karisto 2008). Helppikangas ja Hiltunen (1992) taas kiinnostuivat etelään suuntautuvasta muuttoliikkeestä, erityisesti suomalaisten eläkeläisten Aurinkorannikolle suuntautuneesta virrasta. Katri Suikki–Honkanen (1996) vietti kolme kuukautta Espanjan Aurinkorannikolla Los Pacos nimisessä kylässä tutkien suomalaisyhteisöä ja keskittyi tutkimuksessaan yhteisön sisäisiin suhteisiin. Aurinkorannikon suomalaisia on tutkittu myös useissa pro gradu-tutkielmissa ja opinnäytetöissä, esimerkiksi Aino Ahvonen (2008) on tutkinut suomenkielisen viestinnän roolia Espanjan Aurinkorannikolla, Outi Päivinen (2009) on selvittänyt opettajan työtä Aurinkorannikon suomalaisessa koulussa, Anni Väisänen (2006) taas on tutkinut Aurinkorannikon suomalaiseläkeläisten kodille antamia merkityksiä. Jaakko Ovaskainen (2011) on selvittänyt tutkimuksessaan suomalaiseläkeläisten kulutustottumuksia Espanjan Aurinkorannikolla.

1.2 Ilmiön taustaa

Siirtolaisuutta on siis tutkittu aiemminkin ja useasta näkökulmasta. Kansalaisuuden saamiin erityispiirteisiin asuttaessa omasta tahdosta ulkomailla, on aiemmissa tutkimuksissa kiinnitetty vähemmän, jos ollenkaan, huomiota. Kiinnostavaa on, miten kansalaisuus muuttuu asuttaessa siirtolaisena ulkomailla. Kohdemaan

yhteiskuntajärjestelmä, lait ja kulttuuri tuovat omat erityispiirteensä kansalaisuuden toteutumiseen. Espanjassa asuvista suomalaisista osa viettää talvet Espanjassa ja lähtee kesäksi Suomeen, osa on viettämässä esimerkiksi sapattivuotta ja osa asuu vakituisesti ympärivuoden Espanjassa. Tästä onkin syntynyt käsite muuttolinnut. (ks. Karisto 2008.) Espanjassa asuvien suomalaisten siirtolaisuus, verrattuna esimerkiksi Kanadan tai Australian siirtolaisiin, on juuri siksi erityislaatuista, että Suomessa saatetaan vierailta useastikin vuodessa ja sukulaiset ja ystävät tekevät vuorostaan vierailuja Espanjaan. Tämä, Suomessa vietetty aika ja vierailut, voi osaltaan olla vaikuttamassa kansalaisuuden kokemuksiin.

Siirtolaisten kansalaisuus toteutuu ensisijaisesti siinä maassa ja sen maan lakien puitteissa, jonne siirtolainen on muuttanut, riippuen siitä, onko hän ottanut uuden maan kansalaisuuden vai säilyttänyt vanhan kotimaansa kansalaisuuden tai hakenut kaksoiskansalaisuutta, mikä on mahdollista joissakin maissa. Virallisia tilastoja siitä paljonko suomalaisia on Aurinkorannikolla tai minkä maan kansalaisuus heillä on, ei ole. Vuodesta 2003 kansalaisuuslakimuutoksen jälkeen oli ulkomailla asuvien entisten Suomen kansalaisten mahdollista anoa kaksoiskansalaisuutta (Ulkoasiainministeriö. Ajankohtaista: uutiset.) Tilastojen mukaan Espanjassa asuvilta suomalaisilta hakemuksia tuli muutamia kymmeniä (Maahanmuuttovirasto. Tilastot: kansalaisuustilastot.) Espanjassa asuvat suomalaiset ovat siis näiden tilastojen valossa pääosin Suomen kansalaisia.

Kohdemaata tuo siis omat erityispiirteensä siirtolaisten kansalaisuuteen, mutta myös lähiyhteisö, jossa siirtolaiset asuvat vaikuttaa siihen millaiseksi kansalaisuus muotoutuu. Kansalaisuushan on laajasti ymmärrettynä jäsenyyttä poliittisessa yhteisössä (Delanty 2000, 9; Nivala 2010a, 95) ja poliittinen yhteisö ei ole vain yhteiskunta, vaan myös se lähiyhteisö/t jossa ihmiset toimivat. Kansalaisuus ei toteudu siis vain muodollisesti sen maan kansalaisuutena, jonka passi hänellä on, vaan se on paljon muutakin. Kansalaisuus on osallisuutta poliittisessa yhteisössä ja kansalaisuuden sekä osallisuuden käsitteet tulevatkin lähelle toisiaan: molemmissa on kyse kuulumisesta johonkin yhteisöön, osallistumisesta ja vaikuttamisesta yhteisössä sekä yhteisöön kuulumisen kokemuksesta. (Kiilakoski, Gretscher & Nivala 2012, 18.)

1.3 Tutkimuskysymys

Espanjan Aurinkorannikko on siitä erityinen siirtolaisuuden kohdema, että sinne on muuttanut paljon suomalaisia ja sinne on syntynyt suomalaisten oma yhdyskunta. Aurinkorannikko Espanjassa on omanlaisensa yhteisö ja konteksti, missä siellä asuvien suomalaisten kansalaisuus muodostuu. Kansalaisuuden määritellään olevan jäsenyyttä poliittisessa yhteisössä. Mielenkiintoinen kysymys on, millainen poliittinen yhteisö Aurinkorannikolle on muodostunut ja millaista suomalaisten jäsenyys tässä yhteisössä on, eli millaiseksi kansalaisuus on tuossa kontekstissa muotoutunut?

Tutkimuksen tarkoituksena on siis tuottaa tietoa siitä millaiseksi Espanjassa asuvien suomalaisten kansalaisuus on muodostunut Espanjan Aurinkorannikolla ja millainen se yhteisö on, jossa suomalaisten kansalaisuus toteutuu.

Tutkimuskysymys on:

Millaiseksi suomalaisten kansalaisuus on muodostunut Espanjan Aurinkorannikolla?

Tarkentavia alakysymyksiä ovat:

- Millaisissa yhteisöissä Espanjan suomalaisten Aurinkorannikolla elävät? Eli millainen suomalainen yhteisö Aurinkorannikolle on muodostunut?
- Miten kansalaisuuden eri osa-alueet (muodollinen, kokemuksellinen ja toiminnallinen) toteutuvat tässä yhteisössä sekä laajemmin?
- Millaista osallisuutta yhteisöissä toimiminen tuo yhteisön jäsenille?
- Mitä erityistä siirtolaisuus tuo kansalaisuuden toteutumiseen?

Se, millaisissa yhteisöissä ihmiset toimivat määrittää osaltaan kansalaisuuden toteutumista, koska kansalaisuus toteutuu aina yhteisöissä ja yhteisöissä toimiessa. Siksi on perusteltua tarkastellessa kansalaisuutta selvittää, millaisia yhteisöjä Aurinkorannikolla toimii, mahdollistavatko nämä yhteisöt osallisuutta, millaista osallisuutta yhteisöissä on ja miten se näkyy ihmisten elämässä. Siirtolaisena eläminen vieraassa maassa tuo oman erityisyytensä kansalaisuuden toteutumiseen.

2 KANSALAIUUUS SIIRTOLAIUUUDEN NÄKÖKULMASTA

2.1 Keskeiset käsitteet

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat kansalaisuus, yhteisö ja osallisuus. Nämä käsitteet ovat keskeisiä tarkasteltaessa kansalaisuutta ja linkittyvät toisiinsa. Kansalaisuus mielletään jäsenyytenä yhteiskunnassa ja yhteiskunnan voi nähdä myös yhteisönä, jossa ihminen toimii ja on osallisena. Osallisuus ja osallistuminen ovat olennaisia käsitteitä kansalaisuuden toteutumisen näkökulmasta: Suomen perustuslaissa (L365/1995) kansalaisuutta määritellään oikeutena osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan sekä oman elinympäristönsä kehittämiseen, kansalaisuus on siis yhteiskunnallista osallistumista (Nivala 2012.) Kansalaisuuden, yhteisön ja osallisuuden käsitteitä on käsitelty usean eri tieteenalan piirissä. Riippuen näkökulmasta käsitteet voivat saada eri merkityksiä. Esimerkiksi yhteisön määritelmästä on olemassa monia erilaisia käsityksiä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen käsitteitä sekä sosiaalipedagogisen kirjallisuuden avulla, että

myös muiden yhteiskuntatieteiden, kuten sosiologian ja sosiaalipsykologian, näkökulmasta.

2.1.1 Yhteisö ja yhteisöllisyys käsitteinä

Yhteisön tai yhteisöllisyyden määrittely käsitteenä ei ole yksinkertainen asia. Yhteisöstä puhuttaessa sillä voidaan tarkoittaa monenlaisia erilaisia yhteisöjä. Siksi yhtä ainoaa määritelmää on hankalaa esittää. Yhteisön käsitettä käytetään kuvaamaan hyvinkin erikokoisia ihmisten yhteenliittymiä, kuten kansojen yhteisö tai eurooppalainen yhteisöllisyys. Yhteisö viittaa tällöin jaettuun maantieteeseen, yhteiseen historiaan ja jaettuihin arvoihin. Yhteisö voi viitata myös muutaman ihmisen kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen, esimerkiksi ihmiset voivat kokea kuuluvansa yhteisöön asuessaan kommuunissa muutamien ihmisten kanssa. Yhteistä näille määritelmille on se, että kaikissa yhteisöissä tehdään määrittelyjä ketkä kuuluvat tai eivät kuulu yhteisöön. Perinteisesti yhteisöllä on tarkoitettu tiettyyn paikkaan tai alueelle sijoittuvaa ihmisten vuorovaikutteista elämänmuotoa ja paikalliskulttuuria. (Saastamoinen 2009, 41-43.) Yhteisötutkimus määrittelee yhteisöä alueellisesti rajattuna yksikkönä, sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä tai yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osittavien ilmiöiden yksikkönä (Lehtonen, 1990, 17). Yhteisö on myös poliittinen käsite ja soveltuu näin erilaisten, joskus kyseenalaistenkin, tarkoitusperien ajamiseen. Yhteisöön käsitteenä liitetään myös positiivisia mielikuvia kuten harmonia, yhteistyö, yhteisyyden tunne ja altruistinen toisista välittäminen. (Saastamoinen 2009, 35–36.)

Lehtonen (1990, 23) näkee yhteisön ainoaksi varmaksi määritelmäksi sen, että yhteisön jäsenillä on oltava jotakin yhteistä. Lehtonen määrittelee yhteisyyden muodostumista kahdessa erityyppisessä yhteisössä: toiminnallisessa ja symbolisessa. Toiminnallisessa yhteisössä yhteisyys kehittyy vuorovaikutuksen tuloksena ja symbolisessa yhteisössä yhteenkuuluvuuden tunteen, eli ryhmäidentiteetin muodostumisen seurauksena. Toiminta voi johtaa symbolisen yhteisyyden muodostumiseen ja toisinpäin. Tunnusomaista nimenomaan yhteisön jäsenten väliselle vuorovaikutukselle on, että siinä muotoutuvat ja määrittyvät käyttäytymissäännöt, normit, sanktiot, moraaliset sitoumukset, se miten poikkeavaa käyttäytymistä siedetään yhteisön toiselta jäseneltä, sekä jäsenten ja ei-jäsenten väliset vuorovaikutuksen säännöt. (Mt. 24–25.) Yhteisön,

samoin kuin yksilöidenkin, toimintaa ohjaavat arvot. Arvot ohjaavat myös päätöksentekoa ja kun arvoista päästään yhteisymmärrykseen, voidaan yhteisössä päästä myös kaikkia tyydyttäviin päätöksiin (Airaksinen ym. 1981, 78).

Myös Nivala (2008a) määrittelee yhteisöä yhteenkuuluvuuden tunteen avulla. Hänen mukaansa yhteisöllä tarkoitetaan yleisesti ihmisryhmää, jonka jäsenillä on jotakin yhteistä. Yhteisyyttä voi määritellä ulkoinen tekijä kuten alueellisuus, esimerkiksi kyläyhteisö, tai muodollisuus, esimerkiksi valtio yhteisönä. Yhteisyyttä määrittävä tekijä voi olla myös sisäinen, eli kokemus yhteisöön kuulumisesta. Sisäinen kokemus voi syntyä toiminnan kautta, esimerkiksi harrastusyhteisön piirissä. Symbolinen kokemus voi taas syntyä yhteisen ajattelutavan pohjalta eikä vaadi vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa, vaan ainoastaan tietoisuuden samalla tapaa ajattelevista. Esimerkkinä symbolisesta yhteisöistä ovat tiettyyn ideologiaan pohjaavat aatteelliset liikkeet tai samaan kulttuuriin kuuluvat, mutta maantieteellisesti hajallaan olevat kansat. (Nivala 2008a, 50–51.)

Leena Kurjen (2000) mukaan yhteisö ei ole vain ryhmä ihmisiä vaan aidossa yhteisössä ihmiset jakavat samat yhteiset intressit sekä arvot. Yhteisö ei rakennu itsestään yhteisen toiminnan kautta, vaan tarvitaan myös aito yhteisöllinen suhde. Aidon yhteisöllisen suhteen tunnusmerkkejä ovat dialogi, solidaarisuus, avoimuus ja uudistuminen sekä integraatio ja pysyvyys. (Kurki 2000, 130).

Lehtonen (1990, 30) määrittelee yhteisöä kysyen miksi yhteisöjä on olemassa ja jatkaa että, vastatessa tähän kysymykseen tullaan vastanneeksi myös siihen kysymykseen mitä yhteisöt ovat. Lehtosen mukaan ihanteellista yhteisöä on helppoa määritellä termeillä vapaaehtoisuus, legitimiisyys, demokraattisuus, tasa-arvoisuus ja autonomisuus (mt. 30) tai tarkemmin: ”Yhteisöstä on kysymys silloin, kun ihmiset ovat liittyneet yhteen ja ryhtyneet yhteistoimintaan elinehtojen parantamiseksi samalla, kun päätösvalta toiminnasta ja käytössä olevista toimintaresursseista on yhteisöllä, jonka hallintaan kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat jäsenyytensä myöntämällä oikeutuksella.” (mt. 29.)

Yhteiskuntatieteiden käsitykset yhteisöstä perustivat pitkälti sosiologisiin käsitteenmäärittelyihin ja ehkä tunnetuimpaan Ferdinand Tönniesin esittämään teoriaan sosiaalisista suhteista, joita hän kuvasi käsiteparilla Gemeinschaft-Gesellschaft. Gemeinschaft -suhteet ovat yhteisöllisiä, lämpimiä, luonnollisia, henkilökohtaisia sekä välittämistä ja kiintymystä osoittavia. Gesellschaft -suhteet taas ovat yhteiskunnallisia, laskelmoivia ja omaa etua ajavia. Gemeinschaft ja Gesellschaft jaon voisi siis käsittää

myös jakona yhteisöt ja yhteiskunta. Tönniesin mukaan Gemeinschaft -tyyppiset ideaaliyhteisöt ovat kadonneet, mutta sosiaalipedagogisessa ajattelussa uskotaan, että näitä yhteisöllisiä suhteita on edelleen yhteiskunnassa olemassa ja niitä tulee sosiaalipedagogisin keinoin tukea. (Tönnies 1955, 21–23; Kurki 2002, 13; Nivala 2008a, 48–49.)

Ihmiset kuuluvat yleensä erilaisiin yhteisöihin ja yhteisöt ovat yleensä valittuja. Ihmiset rakentavat identiteettiään yhteisöjen tuomien kiintopisteiden avulla. (Hautamäki 2005, 50.) Ihminen on sosiaalinen olento, jolle sosiaaliset suhteet ovat merkityksellisiä ja tärkeitä. Liittyminen on ihmiselle välttämättömyys ja syvä eksistentiaalinen tarve ihmisessä (Turunen 1987, 50). Ihmisillä on tarve ja taipumus haluta elää järjestäytyneissä ryhmissä, jotka parantavat jäsentensä hyvinvointia. Ilman yhteisöjä ja toisia ihmisiä emme oppisi sosiaalisia tai muita taitoja, mitä tarvitsemme elääksemme nykyisessä maailmassa. Sosiaaliset ryhmät antavat perusteita toimia tavoilla, jotka edistävät intressien ja päämäärien toteutumista. Jäsenet ovat taipuvaisia ajattelemaan ryhmän näkökulmasta, ”me-ajattelemaan” ja toimimaan ryhmän parhaaksi, silloin kun ryhmän asenteet ja näkemykset tarjoavat heille perusteen toimia. (Tuomela & Mäkelä 2011, 88.)

Markku Hyypä tutkimusryhmineen on saanut tuloksia, joiden mukaan sosiaalinen pääoma, eli toisin sanoen yhteisöllisyys, pidentää suomenruotsalaisten elinkaarta. Hän toteaa muun muassa yhteisöllisyyden vaikuttavan hyvinvointiin ja terveyteen. Hyypä näkee tärkeänä myös osallisuuden vahvistamisen hyvinvoinnin kannalta. Osallistuminen voi olla osallistumista vaikkapa talkootoimintaan, vapaaehtoiseen järjestötoimintaan, harrastuspiireihin tai kulttuurieroihin. Elinikää pidentävät vapaaehtoinen harrastaminen sekä erilainen yhdessä tekeminen, jotka luovat me-henkeä eli toisin sanoen johonkin kuulumisen tunnetta. (Hyypä 2002, 181–187.) Kotiranta, Haaki & Niemi (2011, 241–242) näkevätkin, että tulosten perusteella sosiaalisen kanssakäymisen toteutuminen pitäisi ottaa huomioon myös yhteiskuntasuunnittelussa, lainsäädännössä sekä poliittisessa päätöksenteossa.

Etzioni (2001, 6) näkee yhteisöt arvojen välittäjinä sukupolvelta toiselle sekä siteinä, jotka tekevät ihmisryhmästä sosiaalisen ryhmän, joka muistuttaa käsitteenä laajennettua perhettä. Myös Etzioni näkee yhteisöjen voimana sen, että ihmiset elävät pidempään ja terveempinä kuin ne ihmiset, joilta puuttuvat sosiaaliset suhteet. Yhteisössä elävällä on merkittävästi vähemmän terveysongelmia kuin eristyksessä elävällä. Myös halukkuus liittyä jengeihin, uskonnollisiin kultteihin vähenee yhteisön täyttäessä ihmisen

sosiaalisuuden tarpeen. (Etzioni 2001, 7-8.) Etzioni näkee yhteisöt ratkaisuna moniin yhteiskunnassa esiintyviin ongelmiin. Yhteisöillä voi olla suuri merkitys ennaltaehkäisevien palveluiden sekä akuutin terveydenhoidon järjestäjänä. Etzioni uskoo, että pienet yhteisöt, joissa ihmiset tuntevat toisensa, mahdollistavat räätälöidyt palvelut toteutettavaksi pienin kustannuksin. Etzioni uskoo palveluksissa vastavuoroisuuteen sen sijaan, että autettaisiin vain avun tarpeessa olevia. Vastavuoroisissa suhteissa ei pidetä tilikirjaa, joskin yleinen odotus on, että toiset tekevät myös palveluksen jos/ kun tarve niin vaatii. (Etzioni 2001, 10.)

Postmodernin ajan yhteisöjä eivät enää välttämättä kuvaa termit paikallisuus tai traditionaalisuus, vaan yhteisö on jotakin alati muuttuvaa ja määrittävää. Yhteisöillä ilmennetään yksilöllistä elämäntapaa, pyrkimystä esteettisyyteen ja tunnetasoista sitoutumista samanhenkisiin ihmisiin. Postmodernin ajan uusyhteisöissä korostuu demokraattisuus ja spontaani luonne. Ne perustuvat valintaan ja haluun kokea mielihyvää ja iloa sosiaalisten yhteenliittymien kautta samanhenkisten ihmisten seurassa. Yhteisöistä on myös mahdollista lähteä pois. Kokemus tyylillisestä yhteisyydestä on näille yhteisöille ominaista. Ajatus yhteisestä elämäntavasta synnyttää innostusta, jolla voi olla seurauksia ihmisten hyvinvoinnille. (Saastamoinen 2009, 58–61.)

Jock Young kuvaa aikamme kulttuuristen yhteisöjen tunnuspiirteitä seuraavasti: Yhteisön perusta ei ole suku tai perheiden verkosto vaan yhteisöt eriytyvät jonkin samankaltaisuuden, kuten iän, sukupuolen tai etnisyyden, perusteella. Nämä jakoperusteet kuitenkin sekoittuvat muodostaen uusia sekayhteisöjä. Yhteisöllisyys voi perustua esimerkiksi virtuaaliseen vuorovaikutukseen. Yhteisöjen jäsenet vaihtuvat ja yhteisöt saattavat olla olemassa lyhyenkin aikaa. Suhteet yhteisöissä voivat jäädä pintapuolisiksi ja laskelmoiviksi, koska kaikkia jäseniä ei tunneta kovin hyvin. Jäsenten erilaiset motiivit ja epäyhtenäisyys voivat johtaa mielipide eroihin ja keskinäisiin kiistoihin. Yhteisöjen luonnetta ja tarkoitusta sekä yhteisön rajoja suhteessa ulkopuolisiin määritellään jatkuvasti uudelleen. (Young 2007, 195.)

Bauman kirjoittaa, että yhteisö nähdään yleensä hyvänä asiana, lämpimänä, mukavana ja kotoisana paikkana, jopa menetettynä paratiisina, missä ihmiset ovat ystävällisiä, luotettavia ja avuliaita toisiaan kohtaan, Toisaalta ideaaliyhteisön kääntöpuolelta löytyvät yksityisyyden ja yksilönvapauden menetys. Yhteisöstä voi tulla tukahduttava. Ihmiset kaipaavat kiinteitä turvallisia yhteisöjä, mutta toisaalta he vieroksuvat siitä koituvaa vastuuta ja pelkäävät yksilönvapauden menetystä. (Bauman 2001, 1-5.)

Bauman käyttää tämän ajan yhteisöistä nimitystä narikkayhteisöt. Narikkayhteisöt ovat kevyitä, lyhytikäisiä ja keskittyvät yhteen ominaisuuteen tai päämäärään. Tarvitaan speaktaakkeli, joka vetoaa yhteisiin tunteisiin ja yhdistää osallistujat tietyksi hetkeksi. Kun speaktaakkeli on ohi osallistujat hakevat takkinsa naulakosta ja narikkayhteisö on hajautunut. (Bauman 2002, 237–238.)

Yhteisöistä puhuttaessa siihen liittyvät myös voimaantuminen, dialogisuus, tiedostaminen, vaikuttaminen omiin elinoloihin, ympäristöön ja yhteiskuntaan eli valtaistaminen. Leena Kurki (2008, 57) kirjoittaa, että parhaimmillaan valtaistumisessa on kyse ihmisten tukemisesta auttamalla heitä saavuttamaan enemmän autonomiaa ja antamalla heille kokemuksia siitä, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä. Voimaantuminen, tiedostaminen, ihmisenä kasvu ja muu edellä mainittu tapahtuu aina yhteisössä suhteessa muihin ihmisiin, koska ilman muita ihmisiä meille ei kehittyisi edes kykyä käsitellä ja tunnistaa edellä mainittuja asioita.

Poliittinen yhteisö ei määriy vain alueellisesti eikä myöskään niin, että se olisi täysin riippuvainen jostain ulkopuolisesta tekijästä. Poliittisella yhteisöllä on mahdollisuus tai pyrkimys itsensä hallitsemiseen, jotta yhteisön jäsenten olisi mielekästä ottaa osaa yhteisten asioiden hoitamiseen. Itsenä hallitseminen edellyttää yhteisöltä yhteistoimintaa, vuorovaikutusta jäsenten kesken, jäsenten tietoisuutta yhteisöön kuulumisesta ja sitä, etteivät he pyri vain yksilöllisten tavoitteiden toteuttamiseen. Poliittinen yhteisö vahvistaa jäsenten hyvinvoinnin edellytyksiä jäsenten kuuluessa yhteisöön ja myötävaikuttaessa sen toimintaan. (Nivala 2008a, 118.)

Nivala(2008a) on erotellut kolme kansalaisyhteisön tyyppiä: *vuorovaikutuksellinen yhteisö*, *koettuun yhteenkuuluvuuteen perustuva yhteisö* sekä *muodolliseen suhteeseen perustuva yhteisö*. Nämä kolme kansalaisyhteisön tyyppiä Nivala näkee toistuvan historiassa aina nykypäivään asti. *Vuorovaikutuksellisessa yhteisössä* kansalaisuus syntyy osallistumisena yhteisön toimintaan ja jäsenyys on aktiivista sekä osallistuvaa. Jatkuva vuorovaikutus on jäsenyyden toteutumisen perusta. *Koettuun yhteenkuuluvuuteen perustuva yhteisössä* sosiaalisuus ei ole niin konkreettista kuin vuorovaikutuksellisissa yhteisöissä vaan se on enemmänkin abstraktia ja symbolista. Tämä se takia, että yhteisö on kooltaan jo niin suuri. *Muodolliseen suhteeseen* perustuvassa yhteisössä jäsenet kuuluvat yhteisöön sopimuksen perusteella, mikä takaa heille kansalaisuusaseman. Jäsenten välinen sosiaalisuus on nimellistä ja muodollista. Jäsenillä on samat oikeudet ja velvollisuudet mikä tekee heistä muodollisesti tasavertaisia. (Mt. 119–120.)

2.1.2 Kansalaisuus

Tämän päivän moderni kansalaisuus ei ole muodostunut tyhjiössä, vaan sen juuret voi löytää historiasta: antiikin Kreikasta ja esimodernilta ajalta. Universaalisuus sekä tasa-arvo, jotka ovat tärkeitä nykyajan modernille kansalaisuudelle, juontavat juurensa kreikkalaisten filosofien kirjoituksiin. (Faulks 200, 14.) Kansalaisuus käsitteenä periytyy kreikankielisestä ilmauksesta *civitas* tai *civilitas*, joka viittaa poliittisen yhteisön jäsenyyteen (Katisko 2011, 16; Kuusela & Saastamoinen 2006, 9). Kansalaisuus on siis yhteisön jäsenyyttä, tarkemmin: jäsenyyttä poliittisessa yhteisössä. Poliittisen yhteisön jäsenyys käsittää oikeuksia, velvollisuuksia, osallisuuden sekä identiteetin (Delanty 2000, 9). Historiallisesti tarkasteltuna yhteisöjen poliittisuus on toteutunut monin eri tavoin ja perustunut erilaisiin yhteiselämän muotoihin kuten kaupunkivaltioihin, suurvaltioihin tai kansallisvaltioihin. Historian aikana on siis ollut erilaisia yhteiskuntia ja kansalaisuus on toteutunut tämän yhteiskunnan jäsenyytenä. (Nivala 2010a, 95.)

Kansalaisuuden ytimenä siis pidetään poliittisia oikeuksia, kuten äänestysoikeutta. Poliittisuus voidaan ymmärtää kuitenkin laajemminkin: yhteisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin liittyvänä toimintana. Kansalaisuus toteutuu ja ilmenee ihmisen toiminnassa yhteiskuntaelämässä yksityistä elämänpiiriä laajemmin. Kansalaisuus toteutuu työn teon kautta veroja maksamalla, kuluttajana, harrastepiireissä, vapaaehtoistyössä tai naapurustoaktiivina. Kansalainen toimii yhteiskunnan jäsenenä poliittisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti sekä sosiaalisesti. Tässä kohtaa sosiaalisella tarkoitetaan sekä vuorovaikutusta yhteiskunnan jäsenten välillä, vuorovaikutuksen saamista institutionaalisista muodoista ja yhteiselämän helpottamiseksi järjestetyistä organisaatioista että huolenpitoa yhteiskunnan heikommista jäsenistä eli solidaarisuutta. (Nivala 2010a, 98, 108, 121.)

Nivalan(2012) jäsentelyn mukaan kansalaisuus on muodollinen asema, toiminnallinen rooli ja kokemuksellinen tila. Kansalaisuus voi siis toteutua muodollisesti, toiminnallisesti tai kokemuksellisesti eli annettuna, osallistuvana tai koettuna yhteisön jäsenyytenä. Annettu osa on muodollinen, esimerkiksi juridinen asema yhteiskunnassa. Toiminnallinen kansalaisuus taas koostuu nimensä mukaisesti toimimisesta yhteiskunnan jäsenenä. Koettu asema koostuu yhteenkuuluvuuden tunteesta sekä kansalaisidentiteetistä. (Nivala 2008a, 124; Gretschel, Kiilakoski & Nivala 2012, 18-20.)

Muodollinen jäsenyys toteutuu, kun yksilöllä on tiettyjen muodollisten kriteerien perusteella annettu asema yhteisössä. Tämä asema voidaan ottaa myös pois muodollisten kriteerien mukaisesti. Jäsenyys riippuu muodollisin kriteerein annetusta asemasta, ei yksilön omasta kokemuksesta. Toiminnallinen jäsenyys taas toteutuu yksilön osallistuessa yhteisön toimintaan, eli jäsenyys perustellaan siltä pohjalta kuinka yksilö toimii. Toimintatavoillaan yksilö tulee vaikuttaneeksi siihen, pääseekö hän sisään yhteisöön vai tuleeko suljetuksi yhteisön ulkopuolelle. Yksilön osallistumattomuus heikentää jäsenyyttä ja osallisuus taas vahvistaa sitä. Kokemuksellinen jäsenyys syntyy, kun yksilö kokee kuuluvansa yhteisöön. Kokemus on subjektiivinen eikä jäsenyyttä voi tällöin arvioida, tai asettaa jäsenyydelle kriteerejä ulkopuolelta. (Nivala 2008a, 125.)

Kansalaisuus toteutuu, ja eritoten konkretisoituu, yksilön suhteena yhteisöön ja yhteisön muihin jäseniin toiminnallisena ja kokemuksellisena sekä osallistumisena toimintaan kansalaisyhteisön jäsenenä ja toiminnassa tai symboliselta pohjalta muodostuvana yhteenkuuluvuuden tunteena. Riippuen näkökulmasta kansalaisuuden sosiaalinen luonne voi olla joko, heikkoa ja muodollista annetuissa jäsenyydessä, vahvaa, välitöntä ja vuorovaikutuksellista osallistuvassa jäsenyydessä tai abstraktia, potentiaalisesti vahvaa ja intensiivistä koetussa jäsenyydessä. Nämä näkökulmat eivät ole toinen toistaan poissulkevia vaan pikemminkin toinen toistaan täydentäviä. Ne eivät kuitenkaan edellytä toinen toisiaan. Esimerkiksi kokemuksellinen jäsenyys ei edellytä muodollista tai toiminnallista jäsenyyttä, sillä kokemus yhteisöön kuulumisesta voi syntyä symboliseltakin pohjalta. Muodollinen asema taas on usein perusta yhteisön jäsenyydelle, mutta ihminen voi tietyn ehdoin olla kokemuksellisesti ja toiminnallisesti yhteisön jäsen vaikkei hänellä olisi muodollista asemaa yhteisössä. Esimerkiksi maahanmuuttaja voi olla toiminnallisesti hyvinkin vahvasti kansalainen suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikka hänellä olisi toisen valtion kansalaisuus. (Nivala 2008a, 124–126, 138.)

Leena Kurjen mukaan poliittinen ja juridinen kansalaisuus ovat vain osa kokonaiskansalaisuutta. Aito kansalaisuus tarkoittaa Kurjen mukaan ihmistä, persoonaa, joka on etsimässä ja toteuttamassa elämäntutustumustaan yhteisössä, yhdessä muiden kanssa. Kansalaiskasvatuksen perustaksi tarvitaan yhteisöllisiä, minä-sinä-vuorovaikutussuhteita eli aitoa yhteisöä. Nämä suhteet voi ymmärtää myös poliittisiksi suhteiksi, koska sitoutuminen toimintaan ja toiminnan merkitykselliseksi kokeminen liittyvät niihin kiinteästi. (Kurki 2006, 149–150.)

Nykyaikana kansalaisuus on paljon globaalimpaa kuin muutama sata vuotta sitten. Yhteiskunnat monikulttuuristuvat ja ihmiset liikkuvat enemmän kuin ennen. Katisko (2011, 22) kysyykin, mitä on olla kansalainen globaalissa maailmassa, jossa ihmiset siirtyvät kansallisvaltioiden rajojen yli laillisesti ja laittomasti ympäri maailman, ja jossa internetin sekä tietoverkkojen merkitys on kasvanut. Kurki ja Nivala (2006, 20) taas kysyvät, miten kansalaisille voi syntyä yhteenkuuluvuuden tunne yhteisössä, jonka toimialue on koko maailma ja sen jäsenet ovat yhteydessä toisiinsa tietoverkkojen välityksellä ja yhteinen kulttuuri on virtuaalista. Kurjen ja Nivalan mukaan moderni kansalaisuus pilkkoutuu kansallisvaltioita pienempien yhteisöjen tarkastelussa ja toisaalta se laajenee yli valtioiden rajojen tarkasteltaessa kansainvälisten organisaatioiden ja globaalien toimintakentän jäsenyyttä kansalaisuuden käsitteen avulla (mt. 20). Globaalissa maailmassa kansalaisuuden muutos näkyy kansalaisuuden uusina muotoina sekä monietnisten valtioiden syntyä (Katisko 2011, 22). Uusina kansalaisuuden tyyppinä puhutaan ”kvasikansalaisuudesta” tai ”puolikansalaisuudesta” ja ”reunakansalaisuudesta”. Kvasi- ja puolikansalaisuus viittaavat tilanteeseen, jossa yksilölle on myönnetty oleskelun perusteella osittaiset kansalaisoikeudet, mutta ei täysiä kansalaisoikeuksia. On myös ihmisiä, joilla ei ole edes osittaisia kansalaisuus-oikeuksia eikä turvattua oleskeluasemaa kuten laittomat työläiset ja turvapaikanhakijat. Kuusela kysyykin, pitäisikö kansallisvaltioon perustuvasta kansalaisuuskäsitteestä siirtyä kohti universaalista käsitystä ihmisyydestä. (Kuusela 2006, 41- 43.)

Kansalaisuuden määrittelyssä on tultu siis kauas klassisesta kansalaisuuskäsityksestä, joka perustuu laillisiin kansalaisoikeuksiin sekä poliittisiin ja sosiaalisiin oikeuksiin (Katisko 2011, 23). Kansalaisuus käsitteenä on jatkuvassa liikkeessä ja muokkautuu yhteiskunnan ja määrittelijöidensä mukana. Kansalaisuudesta käytävä määrittekamppailu on kiivasta, koska perinteinen kansallisvaltio on menettämässä merkitystään globalisaation luodessa uudenlaisia valtioiden rajat ylittäviä ja alittavia yhteisöjä, joihin ihmiset identifioituvat kenties enemmän kuin kansallisvaltioon. Tämän päivän kansalaisuuskeskustelussa keskeiset kysymykset ovat: mitä kansalaisuus sisältää sekä mitä ovat ne periaatteet, joiden perusteella kansalaisuus tulisi yksilölle myöntää. Näiden kysymysten kannalta ratkaisevinta on, tulisiko kansalaisuuden liittyä kansallisuuteen ja etniseen yhtenäisyyteen vai pitäisikö sen rakentua poliittisen yhteisön osallisuuden pohjalta? Ihmisten liikkuaessa taloudellisen ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden takia yhä enemmän, on kansalaisuudella yhä suurempi merkitys. Kansalaisuus määrittää meidät ja muut, ja se on näin myös voimakas poliittisen toiminnan väline. (Keinänen 2008.)

Jos kansalaisuuden käsitettä lähestytään lainsäädännön pohjalta niin Suomessa perustuslaissa (L365/1995) kansalaisuutta määritellään oikeutena osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan sekä oman elinympäristönsä kehittämiseen. Kansalaisuuslaki 16.5.2003/359 taas määrittelee kansalaisuuden saamisen ja säilyttämisen edellytyksiä ja toisaalta sitä missä tapauksissa sen voi menettää. Tässä laissa kansalaisuus määritellään yksilön ja valtion väliseksi lainsäädännölliseksi siteeksi, joka määrittää yksilön aseman valtiossa ja jolla määritetään yksilön ja valtion välisiä keskeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. (Kansalaisuuslaki L359/2003.) Kuntalaissa (L731/1999) taas sanotaan, että kunnanvaltuuston on huolehdittava siitä, että kuntalaisella on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Edellytykset voidaan varmistaa esimerkiksi selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa, avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua sekä järjestämällä kansanäänestyksiä.

2.1.3 Osallisuus osana kansalaisuutta

Kansalaisuus on paljon muutakin kuin muodollinen jäsenyys yhteiskunnassa. Kansalaisuus on myös tietoista osallistumista, tietoista toimintaa ja sitoutumista toimintaan muiden kanssa. (Koskiahho 2002, 42.) Sekä kansalaisuudessa että osallisuudessa on kyse kuulumisesta johonkin yhteisöön, osallistumisesta ja vaikuttamisesta yhteisössä sekä yhteisöön kuulumisen kokemuksista. (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 18). Kansalaisuuden tarkastelun painopiste onkin siirtynyt oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta, osallisuuteen ja ulkopuolisuuteen yhteiskunnassa (Katisko 2011, 156). Osallisuuden voi käsitteenä ymmärtää monella tapaa. Bäcklund, Häkli & Schulman (2002, 16) toteavat kirjansa johdannossa ettei edes yksi teos riitä käsittelemään kaikkia tärkeitä näkökulmia.

Osallisuus voi toteutua periaatteessa missä yhteisössä hyvänsä, mutta kansalaisuudessa osallisuus toteutuu yksilön ja yhteiskunnan/yhteisön välisenä suhteena (Nivala 2012). Sosiaalipedagogiikan ensisijainen tavoite on ihmisten yhteiskunnallisen osallisuuden, eli yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen vahvistaminen. Osallisuutta pyritään vahvistamaan tukemalla ihmisen persoonallista ja sosiaalista kasvua ja tukemalla omaan sosiaaliseen ympäristöön sekä yhteiskuntaan kiinnittymistä. (Nivala 2008b, 10–11.) Jotta osallisuus voi toteutua se edellyttää, että yksilö voi kokea kuuluvansa johonkin,

toimia osana jotakin eli osallistua yhteisön toimintaan sekä kokea olevansa arvokas yhteisön jäsen (Nivala 2012).

Valtioneuvoston selonteossa kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä (2002) todetaan, että osallisuus on paljon laaja-alaisempi käsite kuin osallistuminen. Osallistumiseen sisältyy ajatus kansalaisesta aktiivisena subjektina joka haluaa, osaa ja saa vaikuttaa itselle tärkeissä asioissa. Osallisuus ei edellytä osallistumista, mutta voi muuttua aktiiviseksi toiminnaksi ja vaikuttamiseksi, kun edellytykset ovat olemassa. Valtioneuvoston selonteossa osallistumisella tarkoitetaan kansalaisten suoraa osallistumista, jonka tarkoitus on vaikuttaa julkisen vallan ratkaisuihin. (Valtioneuvoston selonteko 2002.) Valtionhallinnon osallisuushankkeen raportissa taas todetaan, että kunnissa osallisuudella voidaan tarkoittaa asiakasosallisuutta eli vaikuttamista palveluiden järjestämiseen, tehokkuuteen ja laatuun, toimintaosallisuutta eli vapaaehtoistoimintaan osallistumista vastuuta ottamalla ja toimimalla yhteisön jäsenenä yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Osallisuus kunnissa voi myös tarkoittaa yhteisöllisyyden vahvistamista asukkaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä lisäämällä, sekä oman ja läheisten elämänhallinnan parantamista. Raportissa korostetaan osallisuuden kehittämisessä ajatusta kansalaisten suuremmasta omasta vastuusta hyvinvoinnin ja palveluiden aikaansaamiseksi. Osallisuushanke toteutettiin vuosina 2000–2002 ja hankkeen tavoitteena oli kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen. (Valtioneuvoston osallisuushankkeen raportti 2000.)

Osallisuuden käsite viittaa kuulumiseen yhteiskuntaan ja yhteisöön. Se viittaa myös kysymykseen poliittisten yhteisöjen toimintatavoista eli poliittisesta kulttuurista. Osallistuminen taas liittyy konkreettisemmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään ja lähipiiriä koskevassa päätöksenteossa. (Bäcklund ym. 2002, 7.) Ihminen voi kokea olevansa osallinen yhteiskuntaan ja yhteisössään, tekemällä työtä, harrastamalla, vaikuttamalla ja osallistumalla. Osattomuutta taas voivat joutua kokemaan työttömät ja syrjäytyneet. (Harju 2004, 3.)

Osallisuus toteutuu siis kokemuksena johonkin kuulumisesta, omasta merkityksellisyydestä yhteisölle sekä kokemuksena omasta toimintakyvystä ja uskona mahdollisuuksiin vaikuttaa asioihin yhteisössä ja yhteiskunnassa (Nivala 2010b). Yhteiskunnallinen osallistuminen kuuluu länsimaisen poliittisen yhteisön toimintaan ja sillä pyritään vaikuttamaan poliittisessa yhteisössä yhteisön ja yksilön hyvän toteuttamiseen poliittisin keinoin. Länsimaissa tämä toteutuu lähinnä edustuksellisen demokratian avulla. (Koskiahon 2002, 38.) Jorma Niemelä (2008) ymmärtää

osallisuuden sekä yhteisöllisyyden hyvinvoinnin edistäjänä. Niemelän mukaan osallisuus tuottaa hyvinvointia, kun taas osallisuuden, luottamuksen tai yhteisöjen puute aiheuttaa pahoinvointia.

Osallisuus on aina osallisuutta jostakin tai johonkin, osattomuus taas osattomuutta jostakin. Mihinkin tai mistä milloinkin ollaan osallisia ja osattomia, riippuu katsantokannasta ja viitekehystä. (Hämäläinen 2008, 26.) Osallisuudessa voidaan erottaa toiminnallinen ja kokemuksellinen taso. Toiminnallinen taso muodostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja kokemuksellinen taas yhteiskunnallisesta identiteetistä. (Mt. 22.) Molempiin tasoihin liittyy olennaisesti yhteiskunnallinen subjektius, joka on itsetietoista yhteiskunnan jäsenyyttä sekä kriittisen ja vastuullisen suhteen luomista yhteiskuntaan, jossa elää ja johon kuuluu (Hämäläinen 1999, LIITE 1). Osallisuus yksilön ja yhteiskunnan suhteena näyttäytyy integraationa kiinnittymisenä yhteiskuntaan, jonka jäsen on. Yksilön ominaisuutena osallisuus tarkoittaa muun muassa seuraavia asioita: aktiivista ja valveutunutta kansalaisuutta, lainkuuliaisuutta ja vastuutuntoista toimintaa yhteiskunnan jäsenenä eli tunnetaan vastuu yhteiskunnallisista epäkohdista ja toimitaan niiden korjaamiseksi yhteiskuntaelämän eri foorumeilla. (Hämäläinen 2008, 30–31.)

2.2. Suomalaiset maailmalla

2.2.1 Ulkosuomalaisuudesta

Suomalaisia on lähtenyt maailmalle jo satoja vuosia sitten. Siirtolaisena on lähdetty muun muassa Australiaan, Kanadaan ja Pohjois-Amerikkaan sekä Ruotsiin. Ensimmäiset ulkomaille lähtijät olivat usein merimiehiä tai löytöretkeilijöiden retkikuntaa (Koivukangas 1998). Sittemmin ulkomaille lähdettiin usein työn ja paremman elämän toivossa. Osa lähti maailmalle tavoitteenaan perustaa ihanneyhteisö suomalaisille. Suomalaisista siirtokunnista maailmalla on jo tehty useita tutkimuksia. Muun muassa Antti Karisto (2008), Suikki-Honkanen (1996) sekä Helppikangas ja Hiltunen (1992) ovat tutkineet suomalaisia Espanjan Aurinkorannikolla. Maija-Liisa Punta-Saastamoinen on taas perehtynyt Australian suomalaissiirtolaisiin tutkimalla australiansuomalaisten kulttuurisen identiteetin määrittymistä australiansuomalaisessa

kirjallisuudessa. Australia onkin ollut USA:n ja Kanadan jälkeen tärkein kaukosiirtolaisuuden kohde (Punta-Saastamoinen 2010, 47.) Suomalaisia on ollut Australiassa jo yli 200 vuoden ajan. (Koivukangas 1998, 165.)

Australiansuomalaisille tehdyssä tutkimuksessa australiansuomalaisilta kirjailijoilta (60 vastaajaa) kysyttiin, mitä heille merkitsee suomalaisuus. Vastauksissa korostui Suomen arvostus, ylpeys synnyinmaasta ja juurista Suomessa. Suurin osa vastaajista piti arvossa omaa kieltä ja kulttuuria. Vastaajat kokivat että Australian kansalaisuus on muodollisuus. Suomalaisuus sen sijaan on ja pysyy. Vastaajat ovat valinneet Australian kansalaisuuden käytännön syistä, se tuo mukanaan monia etuja ja esimerkiksi passin hankkiminen käy helpommin ja nopeammin. (Punta-Saastamoinen 2010, 153.) Kaikille vastaajille kansalaisuudella tai suomalaisuudella ei ollut niin suurta merkitystä. Punta-Saastamoinen kutsuu heitä maailman kansalaisiksi. Osalle suomalaisuus merkitsee vain syntymämaata, ei muuta. Suurimmalle osalle suomalaisuus on myönteinen voimavara vieraassa maassa. (Mt. 154-155.)

Oma nykyinen asuinmaa koetaan hyväksi tai tyydyttäväksi. Oma kulttuuri-identiteetti määritellään kuitenkin Suomen kautta. Kulttuuri-identiteetin merkittävä ulottuvuus on kansallinen identiteetti, joka koostuu perinteisistä suomalaisista tavoista, ruokakulttuurista ja suomalaisesta musiikista. Kansallista identiteettiä rakennetaan muun muassa Suomi-seurojen kautta. (Mt. 8, 273.) Suhde uuteen kotimaahan on monitahoinen. Taloudellisesti on mennyt hyvin, mutta henkisiä virikkeitä kaipasi moni enemmän. Suomalaista toimintaa ei ole aina riittävästi ja englannin kielen heikko hallinta on esteenä australialaiseen toimintaan osallistumisen. Suomi-seuran toimintaa kiitetään, mutta se ei ole kaikkien mieleen. (Mt. 158.) Australiansuomalainen on etniseltä ja kielelliseltä identiteetiltään perin suomalainen ja uskonnolliselta identiteetiltään traditioita kunnioittava (mt. 277).

Kanadan suomalaissiirtolaisiin on taas perehtynyt Outi-Kristiina Hännikäinen (2010) tutkimuksessaan: Identiteettien maisemat Saskatchewanin Uudessa Suomessa -uudisasutuksesta uusidentifikaatioon. Uusi Suomi on Kanadassa sijaitseva siirtolaisalue, joka on parhaiten säilyttänyt suomalaisuutensa. (Korkiasaari 1989, 118.) Alueella puhutaan edelleen Suomea ja esimerkiksi sauna ja juhannusperinteet ovat säilyneet jo 100 vuotta (Hännikäinen 2010, 11.) Hännikäinen keskittyy tutkimuksessaan tarkastelemaan miten Uuden Suomen maisema on ilmentänyt siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä suomalaista alkuperää, muuttuvia ideologioita, arvoja ja yhteisöllisyyttä sekä suomalaisuuden merkityksiä eri aikoina alkaen 1880-luvulta aina vuosituhannen

vaihteeseen (Mt. 3). Suomalaisyhteisön rakentamat rakennukset koulut ja kirkot olivat alkuvaiheessa tärkeitä yhteisön toiminnan kannalta. Lisäksi niillä oli myös symbolinen merkitys. Ne olivat perusta sosiaaliselle kanssakäymiselle ja tukivat näin yhteisön pysyvyyttä sekä suomen kielen ja kulttuurin säilymistä. Siirtolaisten rakentamat kokoontumistalot olivat suomalaisten asuttamien alueiden symbolisia ja toiminnallisia keskuksia. Niissä vietettiin vapaa-aikaa sekä edistettiin poliittisia päämääriä. (Mt. 118-119.)

Suomalaisten rakentamat kodit, koulut ja kirkot ovat tuoneet Kanadan Uuden Suomen alueelle suomalaista maisemaa, joka on pönkittänyt suomalaisten etnistä identiteettiä sekä edistänyt sen säilymistä. Suomalaisten suhteellisen suuri määrä ja keskittyminen syrjäiselle alueelle voimistivat perinteisen kulttuuri-identiteetin säilyttämisen tarvetta. Alueen asukkaiden suomalainen identiteetti perustuu edelleen suomen kieleen, kulttuuritraditioihin sekä uudisasukkailta periytyneeseen arvomaailmaan, johon kuuluivat keskeisinä evankelis-luterilainen uskonto sekä sen työetiikka. (Mt. 209–210.)

Suomalaiset ovat perustaneet ihanneyhteisöjä ympäri maailman. Tunnetuin niistä lienee Matti Kurikan perustama Sointula Kanadaan, ja uusin ihanneyhteisö Jad Hashmonan suomalaiskibbutsi Israelissa, jonka perustivat suomalaiskristityt vuonna 1971. (Peltoniemi 1985, 12.) Toivo Uusikallio perusti Brasiliaan suomalaisen vegetarismiyhteisö Penedon. Tavoitteena oli yhteistaloudessa eläen viljellä hedelmiä ja syödä kasvisruokaa. Utopiayhdyskunta hajosi vähitellen taloudellisten vaikeuksien ja viljelyhankkeissa epäonnistumisten takia. (Mäntynen 2001.) Nykyään Penedossa asuu muutamia alkuperäisiä siirtolaisia, mutta kymmeniä heidän jälkeläisiään. Penedo on tärkein suomalaisen kulttuurin levittämiskeskus Brasiliassa. (Suomen Suurlähetystö, Brasilia.) Penedo elää nykyään turismista ja sen matkailuvaltteja ovat luonto sekä suomalainen erikoisleima. Suomi-klubi järjestää toimintaa suomalaisen kulttuurin säilyttämiseksi. Esimerkiksi lauantaisin klubilla voi seurata suomalaisia kansantansseja. (Suomi-Brasilia seura, Mäntynen 2001.)

2.2.2 Suomalaiset Espanjan Aurinkorannikolla

Espanjassa asuu työn perässä sinne muuttaneita sekä maahan avioituneita suomalaisia, mutta eläkeläisten talviasuminen on siellä tyypillisin siirtolaisuuden muoto. Espanjassa asuu pysyvästi pari tuhatta suomalaista, kun taas talvikuukausina heitä asuu siellä

arviolta 15 000 – 25 000. (Karisto & Leppälä 2008, 457.) Siirtolaisinstituutin tilaston mukaan Espanjassa asuvia suomalaisia oli vuonna 2009 12 000, kun vuonna 2001 heitä oli 4700 ja vuonna 1981 1100 (LIITE 1.) Suomalaisten määrä Espanjassa on siis kasvanut ja viime vuosina jopa melko nopeasti. Talviajan Espanjassa viettävät suomalaiset, joita kutsutaan myös muuttolinnuiksi, asuvat pääasiassa Aurinkorannikon, Costa del Solin, alueella. Aurinkorannikko sijaitsee Malagan kaupungin molemmilla puolilla Espanjan etelärannikolla. Aurinkorannikolla sijaitsevat muun muassa Torremolinos, Fuengirola, Benalmadena, Torrevieja, Torreblanca ja Marbella. Ensimmäiset suomalaiset turistit matkasivat Espanjaan jo 1950-luvun alussa (Suikki-Honkanen 1996, 8). Espanja on säilynyt suosittuna matkakohteena aina näihin päiviin asti. Tilastokeskuksen julkaisemien tilastojen mukaan Espanja on ollut suomalaisten keskuudessa suosituin matkakohde heti Viron jälkeen vuosina 2003-2011. (Suomen virallinen tilasto [SVT]: Suomalaisten matkailu. Tilastot 2009–2011).

Aurinkorannikon suomalaisen siirtolaisuuden taustalla on siis turismi. Turismimatkailu on muuttunut pidemmäksi oleskeluksi tai siirtolaisuudeksi. (Suikki-Honkanen 1996, 117.) Siirtolaisuuden taustalla ei ole työn perässä muutto, kuten usealla Ruotsiin muuttaneella suomalaisella on. Siirtolaisuuden historia on Espanjan Aurinkorannikolla toisenlainen, joka tuo varmasti myös omat ominaispiirteensä siirtolaisuuteen. Korkiasaaren (2008, 23) tekemän tutkimuksen mukaan 80 %:llä suomalaisista tärkeimmät motiivit muuttaa Espanjaan olivat terveydelliset ja ilmastolliset syyt, maan oloihin ihastuminen, eläkepäivien vietto, verotus tai tyytymättömyys Suomen oloihin. Muihin maihin, kuten Britanniaan, Kreikkaan tai Ranskaan muutettaessa tärkein motiivi oli samaisessa kyselyssä rakastuminen tai avioliitto (Korkiakangas, 2008, 23).

Antti Kariston vuonna 1998 400 suomalaiselle tekemän kyselyn perusteella tyypillinen suomalainen talviasukas on sota-aikana, tai sitä ennen syntynyt, pula-ajan muistava, agraarisen Suomen kasvatti. Useat kyselyyn vastanneet kertoivat lapsuusajan köyhyydestä, ylisuurista perheistä ja Karjalan evakkoudesta. Lähtökohdat ovat siis voineet olla monella vaatimattomat. Pitkän työrupeaman jälkeen puute on asteittain hellittänyt ja nyt on vapaus nauttia kohtuullisesta elintasosta Espanjassa. (Karisto 2008, 178.)

Espanjaan muutto on lisääntynyt vuodesta 1980-89. Tyypillinen Espanjassa asuva suomalainen on Kariston (2008, 12) mukaan jo irtaantunut työelämästä, ei vanhus vaan ”kolmannessa iässä” oleva. Ensimmäiseksi iäksi kutsutaan lapsuutta ja nuoruutta, toiseksi keski-ikää ja neljänneksi vanhuutta. Kolmannessa iässä työelämä on jo takana

ja lapset ovat aikuisia, mutta ei olla vielä vanhuksiakaan. Kolmannessa iässä on vielä voimia ja terveyttä tehdä niitä asioita, joihin työssä käydessä ei ollut aikaa. Nykypäivän eläkeläiset ovat erilaisia kuin vielä jokin aika sitten, samalla tapaa kuin nuoruus elämänvaiheena on muuttunut. Ennen lapsista tuli aikuisia ilman pitkää nuoruusvaihetta, sitten nuoruus alkoi yhä aiemmin ja myös piteni koulutuksen myötä. Nyt samantapaista muutosta on nähtävissä elinkaaren toisessa päässä. (Karisto 2008, 14.)

Aurinkorannikolla toimii monia suomalaisia seuroja ja yhdistyksiä. Ensimmäinen suomalaisten seura, Asociación Finlandesa Costa del Sol perustettiin Marbellassa vuonna 1977. Yhdistystoiminnalle näytti olevan tarvetta ja yhdistystoiminta päätettiin jakaa paikallisosastoille. Seuraavana vuonna Marbellan, Fuengirolan ja Torremolinoksen paikallisyhdistykset aloittivat toimintansa. 1986 perustettiin paikallisyhdistys Nerjaan ja vuonna 1989 Benalmadenaan. (Helppikangas & Hiltunen 1992, 109). 1990-luvulla Asociación Finlandesa Suomela muodostui Fuengirolassa toimivaksi suomalaisten yhdistykseksi. Jo tuolloin Suomelassa järjestettiin monenlaista toimintaa, kuten luentoja ja tanssiaisia. (Suikki-Honkanen 1996, 74–75.) Vapaa-ajan harrastusten järjestäminen onkin ollut yhdistyksen toiminnassa keskeistä jo perustamisesta lähtien (Helppikangas & Hiltunen 1992, 109). Vielä nykyäänkin Suomela järjestää retkiä, teemailtoja ja kursseja. Suomelassa toimii yli 20 harrastuspiiriä, jotka toimivat lokakuusta maaliskuulle. (www.suomela.info/suomela.)

Aurinkorannikolla toimii useita seuroja ja yhdistyksiä. Suomalaisista puolueista Kokoomus on perustanut Aurinkorannikolle oman jäsenyhdistyksensä Aurinkorannikon Kokoomuksen. Vuonna 2011 yhdistyksessä oli 380 jäsentä (Aurinkorannikon Kokoomus). Yhdistysten alkuperäinen idea tiedon oli jakaminen. Ajatuksena oli, että yhdistämällä voimavarat tiedonsaanti ja asiointi viranomaisten kanssa helpottuisivat. Myös yhteistilaisuuksia kuten joulujuhlan järjestämistä pidettiin tärkeänä. (Suikki-Honkanen 1996, 73, 76.) Alkuperäinen perustamisajatus tiedonsaantikanavana on muuttunut muun muassa internetin tulon vuoksi. Tietoa on saatavilla nykyään myös lehdistä, kirjallisuudesta, ystäviltä tai seurakunnan toimipisteiltä. Muut tehtävät, kuten tulkkipalvelut, voi myös nykyisin löytää muuta kautta. Aurinkorannikolle on syntynyt myös erityisiä asiointitoimistoja, jotka helpottavat viranomaisten kanssa asiointia. (Suikki-Honkanen 1996, 76.)

Aurinkorannikon suomalaiset tekivät aloitteen uskonnollisten palvelujen saamiseksi alueelle. Alussa vierailevat pastorit ja maallikkosaarnaajat, esimerkiksi Kanarian

saarilta, järjestivät hengellisiä tilaisuuksia Aurinkorannikolla. Seurakuntatyö käynnistyi Aurinkorannikolla vuonna 1986. (Helppikangas & Hiltunen 1992, 112.) Seurakunta toimii rannikon alueella Fuengirolassa, Torremolinoksessa, Benalmadenassa, Calahondassa sekä Nerjassa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko Espanjassa.) Aurinkorannikolla toimii seurakuntaneuvosto, johon kuuluu papin lisäksi seitsemän vaaleilla valittavaa jäsentä (Suikki-Honkanen, 1996, 84.) Jumalanpalvelusten ja muiden kirkollisten seremonioiden lisäksi seurakunta järjestää kirkkokonsertteja, yhteislaulua sekä erilaisia keskustelu- ja toimintapiirejä. Nykyisin Fuengirolassa sijaitsee seurakuntakoti jossa pidetään jumalanpalveluksia. Lisäksi seurakuntakodilla kokoontuvat myös erilaiset ryhmät kuten omaisten ryhmä tai syöpään sairastuneiden ryhmä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko Espanjassa). Seurakunnan tiloissa sijaitsevat myös kahvila sekä suosittu kirjasto, josta niin turistit kuin vakituiseimminkin asuvat voivat lainata kirjoja. Kirjastolla on useita satoja käyttäjiä. Toimintaa pyöritetään vapaaehtoisten voimin.

Suikki-Honkasen (1996, 85–86) tekemästä tutkimuksesta selviää, että haastatelluista (34 Los Pacosin kylässä asuvaa suomalaista) monet ottavat osaa hengellisiin tilaisuuksiin Espanjassa useammin kuin Suomessa. Syynä aktiivisempaan osanottoon pidettiin muun muassa kirkon läheistä sijaintia sekä sitä, että jumalanpalvelus pidettiin iltapäivisin, mikä sopi aamu-unisille. Jumalanpalvelusten ja muiden uskonnollisten tapahtumien osallistumiskynnys koettiin matalammaksi kuin Suomessa. Hengellisiä tilaisuuksia pidettiin myös sosiaalisina tilanteina, jolloin oli mahdollisuus tavata muita ihmisiä. Puolet haastateltavista ei käynyt seurakunnan tilaisuuksissa, mutta kaikki suhtautuivat kuitenkin myönteisesti seurakunnan toimintaan. Sen uskottiin olevan erittäin tärkeä suurelle osalle Aurinkorannikolla asuvista suomalaisista.

Suikki-Honkanen (1996) keskittyi tutkimuksessaan nimenomaan Los Pacosin kylässä asuviin suomalaisiin. Los Pacosiin on rakennettu paljon taloja suomalaisten toimesta. Tästä syystä alueelle myös muutti paljon suomalaisia ja Los Pacosissa oli hyvinkin tiivis suomalaisyhteisö 1970-luvulla. Yhteisyyden tunnetta loivat uuden ja oudon ympäristön tuoma turvattomuus sekä asioinnin hankaluus. (Mt. 132.) Kukaan Suikki-Honkasen haastateltavista ei kokenut juuri lainkaan sopeutumisvaikeuksia alkuvaiheessa, jota Suikki-Honkanen selittää muilta kylässä asuvilta suomalaisilta saadulla tuella (mt. 121). Suikki-Honkanen selvitti myös suomalaisten suhteita espanjalaisiin ja tuloksista käy ilmi, että kolmella haastatelluista oli espanjalaisia

ystäviä, haastateltavia oli siis 34. Haastateltavat kuvasivat espanjalaisia puheliaksi, välittömiksi, avoimiksi ja perhekeskeisiksi. (Suikki-Honkanen 1996, 128–129.)

Karisto(2008) selvitti laajassa tutkimuksessaan muun muassa suomalaisten talviasukkaiden taustoja, muuttomotiiveja, millaista arkea ja vapaa-aikaa he elävät, terveyden ja vanhenemisen kokemuksia, suomalaisten ajatuksia espanjalaisista sekä suomalaisten vastoinkäymisiä ja keskinäisiä jännitteitä sekä niiden syitä. Karisto (mt. 10) halusi myös tutkia eläkeläiselämän muutosta, jota eläkeläisten talviaikainen eläminen edustaa. Kariston haastatteluissa käy ilmi, että suomalaiseläkeläiset kuvaavat elävänsä tavallista arkea. Arjen tavallisuuden korostuksen Karisto (mt. 221) tulkitsee merkkinä erosta ja jopa moraalisenä ylemmyyden tunteena turistista elämää kohtaan. Ero turisteihin tehdään myös tuntemalla kuuluvansa tavalla tai toisella Espanjaan, jota kuvataan ”sielun toiseksi kotimaaksi”. Myös pahimpia turistiryisiä kartetaan (mt.224).

Harrastuksia suomalaiseläkeläiset ovat löytäneet Aurinkorannikolta paljon: naisista 39 ja miehistä 34 prosenttia oli löytänyt itselleen uuden harrastuksen. Yksi haastatelluista kertoo, että Espanjassa tulee myös osallistuttua enemmän: kynnys lähteä konserttiin, kirkkoon tai tansseihin ei ole kovin korkealla. (Mt. 242.) Talviasukkaiden mielestä mahdollisuudet ovat rajattomat, on itsestä kiinni tylsistyykö kotona vai lähteekö liikkeelle. Mahdollisuuksina mainitaan muun muassa Suomelan ohjelmassa olevat luontoretket, matkat, lentopallo, keilailu, petankki tai tanssi. (Mt. 241–242.) Talviasukkaat kokivat myös helpoksi tutustua Aurinkorannikon muihin suomalaisiin. Alueella on paljon paikkoja, kuten seurakuntakoti, suomalaisyhdistykset, ravintolat, joihin on helppo pistäytyä, vaikka Suomessa ei olisikaan tapana noihin paikkoihin mennä. Myös vastavuoroiset vierailut olivat yleisiä suomalaisten keskuudessa. (Mt. 250, 252.)

Talviasukkaat kokivat voivansa terveydellisesti hyvin. Yli puolet vastaajista koki terveydentilansa hyväksi Aurinkorannikolla. Haastatelluista 76 % kertoo voivansa Espanjassa paremmin, kun vertailtiin Suomen kesää tai Espanjan talvea. (Karisto 2008, 295, 299.) Kokemukset espanjalaisesta terveydenhoidosta ovat yleensä hyviä. Talviasukkaat hyödyntävät sekä Suomen että Espanjan terveydenhuoltoa. (Mt. 307, 309.) Haastatellut kaipasivat Aurinkorannikolle kuitenkin lisää palvelutaloja tai asuntoja niille, jotka eivät pärjää enää yksin. Myös kotipalveluja kaivattiin lisää. (Mt. 343.)

Talviasukkaat pitivät espanjalaisia ystävällisinä, mutta kokivat, että heihin on vaikea tutustua. Talviasukkaat (38 %) kokivat, että suomalaisuus oli alkanut merkitä heille

Espanjassa ollessa enemmän. Suomalaisuus näkyy erityisesti suomalaisten juhlapäivien, kuten itsenäisyyspäivän viettönä. (Mt. 418.) Suomi ja suomalaisuus näkyvät Aurinkorannikolla, mutta myös espanjalainen elämäntapa ja kulttuuri kiehtovat talviasukkaita. Vaikka espanjalaisten huolettomuus ja epämääräisyys saattavat ärsyttää, jossain vaiheessa saatetaan itsekin alkaa tarkastelemaan omaa suomalaista suoraviivaista periksiantamatonta mentaliteettia ja ehkä hellitetään vähän. Erilaista toimintatyyliä aletaan sietää ja jopa saatetaan nauttia siitä. Jos espanjalainen erilainen ympäristö alkaa tuntua liian ahdistavalta, voi aina paeta hetkeksi seurakuntakotiin tai Suomelaan. (Mt. 425, 427.) Aurinkorannikko ei ole pelkkä paratiisi vaan siellä ilmenee samoja ongelmia kuin kaikkialla maailmassa, kuten alkoholismia, mielenterveysongelmia, perheväkivaltaa ja yksinäisyyttä. Diakonissalaitos tekee työtä Aurinkorannikolla näiden ongelmien parissa. (Mt. 366- 367.) Nykyisin alueelle on palkattu myös suomalainen sosiaalityöntekijä.

Aurinkorannikolla ilmestyy myös useita suomalaisia lehtiä kuten Ole-lehti, Espanjan sanomat, Uusi Fuengirola ja Suomalainen Espanjassa. Alueella kuuluu myös suomalainen Radio Finlandia (Ulkosuomalainen.com.) Aurinkorannikolla Fuengirolassa on toiminut myös suomalainen koulu vuodesta 1999 lähtien. Koulu antaa esiopetusta, perusopetusta luokilla 1-9 sekä lukio-opetusta. Koulu on Suomen perusopetuslain alainen yksityiskoulu. Sillä on todistuksenanto-oikeus ja se saa oppilaskohtaista valtionapua Suomesta. Koulua ylläpitää Aurinkorannikon suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry. Lukuvuonna 2011-2012 koulussa on yli 300 oppilasta. Koulu tarjoaa iltapäivisin ja iltaisin paljon harrastustoimintaa erilaisten kerhojen muodossa peruskoulun oppilaille. (Aurinkorannikon suomalainen koulu. Colegio Finlandes.) Haastatteluissa kävi ilmi, että suomalainen koulu on ollut täynnä niin, että kaikille halukkaille ei ole ollut paikkaa. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että Fuengirolan alueelle muuttavista suomalaisista yhä useampi on perheellinen ja työiässä oleva. Tästä syystä Suomi-koulustakin opiskelupaikat menevät nopeasti ja osa jää jopa vaille koulupaikkaa.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1. Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen. Laadullisen tutkimuksen kohteena on elämismaailma, eli ihminen ja ihmisen maailma. (Varto 2005, 28–29.) Eskola ja Suonranta (2005, 15) pitävät laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkeinä muun muassa aineistonkeruumenetelmää, tutkittavien näkökulmaa, harkinnanvaraista tai teoreettista otantaa, aineiston analyysitapaa, tutkijan asemaa sekä narratiivisuutta.

Tutkimuskohde on tutkijalle ilmiö (Varto 1992, 85) ja tässä tutkimuksessa tutkimuskohteena on Espanjassa asuvien suomalaisten joukko sekä se, millaiseksi kansalaisuus on muodostunut Aurinkorannikon yhteisöissä. Tutkimuksen tarkoitus on kuvata ja selittää tätä ilmiötä. Robert K. Yin (1994, 23) määrittelee tapaustutkimuksen empiiriseksi tutkimukseksi, jossa jotakin nykyajassa tapahtuvaa ilmiötä tarkastellaan tietyssä rajatussa ympäristössä, todellisessa tapahtumakontekstissa siellä, missä ilmiö on havaittavissa. Tässä tutkimuksessa Aurinkorannikon suomalaisyhteisö Espanjassa on se konteksti, missä siellä asuvien suomalaisten kansalaisuus tällä hetkellä toteutuu. Tutkimus saa näin tapaustutkimuksen piirteitä. Eskola ja Suoranta (2005, 65) toteavat kaiken laadullisen tutkimuksen olevan tapaustutkimusta, koska niiden pohjalta ei ole tarkoitus tehdä empiirisesti yleistettäviä päätelmiä toisin kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Tiettyjä tapauksia tutkitaan vain niiden itsensä vuoksi tai tapaustutkimus voi myös pyrkiä kuvaamaan tai selittämään tiettyä ilmiötä. (Laine ym. 2007, 31) Tapaustutkimuksessa tutkittavan tapauksen on oltava mielenkiintoinen ja perusteltu sekä rajattavissa aikaan ja paikkaan sekä siihen liittyvien toimijoiden on oltava määritettävissä (Peuhkuri 2005, 294–295). Tapaustutkimukselle on ollut ominaista muun muassa kiinnostus yhteisöjen toiminnan logiikkaan sekä yhteisöllisiä merkityksiä kohtaan. Nykytutkimus on kiinnostunut myös edellä mainittujen kytköksistä yhteiskunnallisiin ilmiöihin. (Laine ym. 2007, 15.)

Tutkimuksen ollessa laadullinen tutkimus, se saa vaikutteita fenomenologiasta ja hermeneutiikasta. Fenomenologia on tieteenhaara, joka on kiinnostunut ilmiöistä ja niiden tulkitsemisesta. Fenomenologinen metodologia on menetelmä, jolla ilmiö voidaan ymmärtää ja kuvata. (Metsämuuronen 2006, 92.) Fenomenologinen tutkimus ei niinkään pyri löytämään universaaleja yleistyksiä, vaan se pyrkii ymmärtämään jonkin tutkittavan alueen ihmisen sen hetkistä merkitysmaailmaa (Tuomi & Sarajärvi 2003, 35). Fenomenologisessa menetelmässä yksityistapaus on esimerkki yleisestä (Eskola & Suoranta, 2005, 146.)

Fenomenologiseen tutkimukseen hermeneuttinen ulottuvuus tulee tulkinnan tarpeesta, eli siitä, kun tutkija tulkitsee haasteltavien ilmaisuja. Ilmaisut sisältävät merkityksiä ja niitä voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla. Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tarkoitus on käsitteellistää tutkittava ilmiö, eli tehdä jo tunnettu tiedetyksi sekä nostaa tietoiseksi ja näkyväksi se, minkä tottumus on häivyttänyt huomaamattomaksi ja itsestään selväksi. Hermeneuttinen ymmärtäminen tarkoittaa ilmiön merkityksen oivaltamista, joka on osa tulkintaa. Muut osat ovat

esiymmärrys ja hermeneuttinen kehä. Tutkijalla on olemassa esiymmärrys kohteesta, jonka mukaan tulkintaa tehdään. Tutkija ei siis aloita tulkintatyötä tyhjästä. Tutkija voi ymmärtää tutkittavan ilmaisuja, koska ne kuuluvat yhteisömme perinteeseen. Kaiken ymmärtämisen pohjalla on siis aiemmin ymmärretty, joka suuntaa ymmärrystä ja tulkintaa. Näin ymmärtäminen etenee niin sanottuna hermeneuttisena kehänä. (Laine 2001 29–31; ks. myös Tuomi & Sarajärvi 2003, 35.)

3.2 Haastattelumenetelmä ja aineiston hankinta

Idea tutkimuksen tekemisestä syntyi keväällä 2011, kun lyhyen Espanjassa viettämäni loman jälkeen tiesin lähteväni samaan paikkaan uudestaan tällä kertaa hieman pidemmäksi aikaa. Ensimmäisen lomani aikana olin yhteydessä muutamiin Fuengirolassa asuviin suomalaisiin ja saanut näin aavistuksen siitä millaista elämää nämä suomalaiset tuolla viettävät. Tämä aavistus kaipasi kuitenkin vahvistusta ja pidemmän loman aikana minulla oli mahdollisuus hankkia tietoa lisää. Tiedonhankintamenetelmässä päädyin haastatteluihin, koska haastattelun avulla on helppoa saada tietoa aiheesta, jota on aikaisemmin vähän tutkittu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 201–201). Haastattelussa on etuna sen joustavuus, kysymyksiä voidaan toistaa ja selventää tai oikaista väärinkäsityksiä sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi, 2003, 75). Haastattelussa on myös mahdollista syventää tiedonsaantia kysymällä lisäkysymyksiä tai perusteluita mielipiteille (Hirsjärvi & Hurme 2009, 35).

Haastattelumenetelmänä oli teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu, jolloin haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen, ei yksityiskohtaisten kysymysten, varassa. Teemahaastattelussa ovat keskeisiä ihmisten antamat tulkinnat asioista, sekä heidän asioille antamansa merkitykset ja se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme, 2009, 47–48.) Haastattelujen teemoiksi muodostuivat **yhteisö** ja sen sisällä a) toiminnallinen yhteisö sekä b) kokemuksellinen/symbolinen yhteisö, **pienoisyhteiskunta**, joka piti sisällään alaotsakkeet a) palvelut, b) päätöksenteko/hallinta c) kansalaisyhteiskunta, sekä **kansalaisuus** ja sen sisällä a) osallistuva jäsenyys sekä b) koettu jäsenyys (LIITE2).

Aineiston, seitsemän haastattelua, keräsin kolmen Espanjassa viettämäni viikon aikana kesäkuussa 2011 haastatteleamalla siellä asuvia suomalaisia Espanjassa Fuengirolan ja

Los Pacosin kaupungin alueella. Haastateltavien valinnassa käytin niin kutsuttua lumipallo-otantaa, jolloin haastattelujen alkuvaiheessa tiedetään avainhenkilö, joka johdattaa tutkijan toisen tiedonantajan pariin (Tuomi & Sarajärvi, 2003, 88). Käytännössä siis haastateltavani suosittelivat ihmisiä, joita kannattaisi haastatella tai suosittelivat käymään seurakuntakodilla kyselemässä ihmisiä haastateltavaksi. Seurakuntakodilla käynti osoittautuikin hedelmälliseksi, koska yhden haastattelun jälkeen sain sovittua kaksi uutta haastattelua. Koin tämän toimivaksi menetelmäksi, koska haastateltaviksi valikoitui näin ihmisiä, jotka olivat jo asuneet useamman vuoden Espanjassa ja näin heillä oli jo kertynyt kokemuksia ja näkemyksiä vieraassa yhteiskunnassa asumisesta. Sattumanvaraisesti valittujen haastateltavien kohdalla saatu informaatio ei välttämättä olisi ollut samanlaista, mikäli asumisaika olisi ollut lyhempi. Toisaalta lumipallo-otannalla haastateltaviksi voivat valikoitua esimerkiksi yhteisön aktiivisimmat jäsenet, yhteisön passiivisempien jäädessä aineiston ulkopuolelle. Myös haastattelujen tekemiseen ollut aika, kolme viikkoa, toi omat rajansa haastateltavien etsimiseen. Haastattelujen määrä, seitsemän, ei ole paljon, mutta laadullisessa tutkimuksessa pääpaino ei ole määrässä vaan laadussa. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä määrällisiin yleistyksiin vaan kuvaamaan jotakin ilmiötä, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Tutkittavilla tulisi mieluusti olla kokemusta tutkittavasta asiasta ja täten haastateltavien valinnan ei tulisi olla sattumanvaraista vaan tutkimuksen tarpeisiin harkittua ja sopivaa. (Mt. 88.)

Haastateltavat olivat iältään 40–70 vuotta, heistä naisia oli neljä ja miehiä kolme. Haastattelut kestivät noin 40 minuutista kahteen tuntiin. Haastattelut äänitettiin digitallentimella. Haastattelut tehtiin kahviloissa, seurakuntakodeilla ja haastateltavien kotona. Kahdessa haastattelussa myös haastateltavien puoliset olivat paikalla, vaikka eivät osallistuneet itse haastatteluun. Tämä saattoi osaltaan vaikuttaa haastattelutilanteeseen sekä haastateltavien vastauksiin. Useimmat haastattelut eivät olleet täysin häiriöttömiä vaan taustamelu ja ympärillä olevat muut ihmiset vaikuttivat haastatteluiden kulkuun. Täysin häiriötöntä paikkaa haastattelulle oli toisinaan vaikea löytää ja joskus tuotti myös vaikeuksia löytää aikaa haastattelun tekemiseen haastateltavan aikataulusta. Muutamassa haastattelussa aikaa rajasi haastateltavan aiemmin sovittu meno jonnekin heti haastattelun jälkeen, joka toi pienen kiireen tunnun haastatteluhetkeen. Oma roolini haastattelutilanteissa oli siltä osin neutraali, että en edustanut mitään organisaatiota tai laitosta. Alkuun haastattelut eivät edenneet kovin joustavasti teemasta toiseen ja jouduin tarkistamaan kysymyksiä paperista useaan otteeseen. Muutaman haastattelun jälkeen haastatteluun tuli jo rutiinia ja saatoin esittää

kysymyksiä siinä järjestyksessä, kun se tuntui luonteelta sekä myös kysymysrunгон ulkopuolelta. Muutamassa haastattelussa haastateltavat tuottivat paljon informaatiota myös kysymysteni ulkopuolelta, toiset aiheesta, toiset aiheen ulkopuolelta, joka ehkä kuvastaa haastateltavien tarvetta kertoa kokemuksistaan ja näkemyksistään. Vaikka koin haastattelutilanteessa olevani neutraali ja pyrin olemaan johdattelematta haastateltavia, ei se kuitenkaan poista mahdollisuutta, että olisin jollain tapaa vaikuttanut haasteltaviin ja heidän vastauksiinsa. Tutkija ihmisenä omaa arvoja ja asenteita, jotka välittyvät toisille ihmisille pyrkiipä hän olemaan kuinka neutraali tahansa. Oma tutkimusaiheen luonteesta johtuen haastattelukysymykset eivät sisältäneet niin sanottuja arkaluonteisia kysymyksiä, joihin haastateltavien olisi saattanut olla vaikea vastata ja jolloin tutkijan rooli olisi ollut vielä suuremmissa merkityksessä. Yleisesti ottaen haastattelutilanteet olivat leppoisia ja luonnollisia pientä alkukangertelua lukuun ottamatta ja uskon kaikkien haastateltavien vastanneen rehellisesti ja parhaan tietämyksensä mukaan.

3.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Äänitin haastattelut digitaalisella tallentimella ja litteroin haastattelut sanasta sanaan tekstitiedostoiksi. Joidenkin haastattelujen litterointia vaikeutti se, että haastattelut tehtiin meluisassa ympäristössä, mistä syystä paikoittain puheesta oli vaikea saada selvää. Joidenkin haasteltavien puheesta oli vaikea saada paikoittain selvää, vaikka taustamelua ei ollutkaan. Litteroitua tekstiä syntyi 48 sivua. Litteroinnin jälkeen luin aineiston muutamaa otteeseen läpi, välillä alleviivaten tutkimuksen kannalta oleellisia kohtia tehden näin jo esianalyysia aineistosta. Analyysia aloin tehdä sisällön analyysia apuna käyttäen, eli lähdin etsimään luokittelun eri kategorioita. Kirjasin siis ylös teemoja ja aiheita, jotka nousivat aineistosta, siis toisin sanoen esiyymmärrystäni käyttäen tulkituin tärkeiksi teemoiksi, ja jotka toistuivat useassa haastattelussa. Osa teemoista oli jo haastattelulomakkeessa olleita teemoja; yhteisö, yhteisyyden kokemukset, palvelut, päätöksenteko/hallinta, kansalaisyhteiskunta, osallistuva jäsenyys ja koettu jäsenyys, osa uusia teemoja kuten tulo Espanjaan, seurakunta, erilainen espanjalainen. Tässä vaiheessa koodasin aineiston käyttäen erivärisiä tusseja käyttäen aina eri väriä eri teemalle. Tämän jälkeen keräsin litteroidusta haastatteluaineistosta konkreettisesti leikkaamalla ja liimaamalla teemoja käsittelevät kohdat teemojen alle suurelle paperille eli järjestin aineiston teemoittain (Eskola 2001, 143.) Tätä vaihetta kutsutaan myös aineiston luokitteluksi, missä teemahaastattelun teemat voivat toimia

alustavina luokkina (Hirsjärvi & Hurme 2000, 149). Aineiston luokittelu kuuluu olennaisesti analyysiin. Analyysitapaa valittaessa on tärkeintä, että tapa tuo parhaiten vastauksia tutkimustehtävään (Hirsjärvi ym. 2001, 210). Luokittelu voi tapahtua yhteneväisyyksien etsimisellä ja yhdistelemisellä. Luokitteluun jako voi perustua tutkimustehtävään, aineiston laatuun ja teoreettiseen viitekehykseen. Tutkija voi käyttää luokkien muodostamiseen myös mielikuvitustaan, eli intuitiota. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 147-148.) Myös haastattelujen teemat voivat toimia luokittelun perusteena. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 149.)

Teemoittelun jälkeen luin taas aineistoa läpi sekä teemoiteltua aineistoa sekä litteroitua tekstiä tehden muistiinpanoja tekstin reunaan. Analyysin tehtävä on jollain tapaa tiivistää aineisto ja jäsentää ja järjestää se niin, ettei mitään olennaista jää pois vaan päinvastoin sen informaatioarvo kasvaisi (Eskola 2001, 150). Kirjoitinkin seuraavaksi tiivistetyksi mielestäni tutkimustehtävän kannalta oleellisimmat tulokset ja omat tulkintani tekstiksi, jonka jälkeen aloin lihavoittaa tekstiä kytkemällä saatuja tuloksia teoriaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin. Analyysia tehdessä luovuin joistakin teemoittelussa käytetyistä teemoista (kuten osallistuva jäsenyys ja toiminnallinen jäsenyys) ja muodostin haastatteluoitteista ja teemoista otsikoita tuloslukuun. Muokkasin ja yhdistelin siis tekstiä etsimällä samankaltaisuuksia. Yhdistelyn tuloksena saatuja luokkia voi nimetä käyttämällä olemassa olevia teoreettisia käsitteitä tai luomalla ilmiötä kuvaavia termejä. Laadullisen tutkimuksen deduktiivisessa vaiheessa tutkija tarkastelee luokitettua aineistoa omasta ajatusmaailmasta käsin, pyrkii ymmärtämään ilmiötä monipuolisesti sekä kehittää sellaisen näkökulman tai mallin, johon luokiteltu aineisto voidaan sijoittaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 149- 150.)

Kirjoitusvaiheessa poistin tutkimustulosten sitaateista täytesanat kuten ”tuota”, ”tota”, ”joo” ja ”niinku”, äännähdykset ”mmm” sekä turhat sanojen toistot. Tulosten raportoinnissa käytin haastattelupätkien yhteydessä tunnistetietoja H3N= kolmas haastateltava, nainen tai H4M= neljäs haastateltava, mies.

3.4. Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääpaino luotettavuuden arvioinnissa kohdistuu tutkijaan itseensä. Näin ollen tutkimuksen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja ottamaan

kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen. (Eskola & Suoranta 2005, 208, 210.) Tutkimusta tehdessäni olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen toteutusvaihetta, jotta lukija voi seurata kuinka olen tutkimusta tehnyt ja päätyntä tekemiini ratkaisuihin analyysissa ja raportoinnissa.

Tutkimuksen on pyrittävä siihen, että se paljastaa tutkittavien käsityksiä ja heidän maailmaansa mahdollisimman hyvin. Hirsjärvi ja Hurme (2001, 189) puhuvatkin rakennevalidiudesta, joka kertoo siitä miten hyvin tutkija on pystynyt dokumentoimaan sen, miten hän on päätyntä luokittamaan ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri niin kuin hän on sen tehnyt. Tutkimuksen reliabiliutta tarkastellessa kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota onko kaikki käytettävissä oleva aineisto otettu huomioon, onko tiedot litteroitu oikein ja heijastavatko tulokset tutkittavien ajatusmaailmaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että haastattelujen tulos on seuraus haastattelijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 189.) Omassa tutkimuksessani litteroin haastattelut sanatarkasti enkä käyttänyt ulkopuolisia litteroijia, mikä olisi saattanut tuoda epätarkkuutta litterointiin. Siitä heijastavatko tulokset haastattelijoiden arvomaailmaa ei voi saada täyttä varmuutta, sillä tutkija vaikuttaa tahtomattaankin tutkimuksen käsitteiden valintaan ja tulkintaan, aineiston keruuseen ja analysointiin sekä raportointiin. Tutkija on osa sosiaalista todellisuutta ja siten tutkimusprosessia. (Mt. 2001, 18.) Pyrin kuitenkin tutkimusraporttia kirjoittaessa tuomaan ilmi haastateltavien ajatuksia sitaattien muodossa niin, että lukija voisi tehdä käytettyjen sitaattien perusteella saman tulkinnan kuin itse olen tehnyt. Oma tulkintani ei välttämättä ole oikea tai ainoa mahdollinen, mutta lukijalla tulee olla mahdollisuus nähdä miten olen tulkintaani päätyntä ja mahdollisuus päätyä toisenlaiseenkin tulkintaan.

Tutkimusprosessi siis sisältää paljon valintoja, joita tutkimuksen edetessä joutuu tekemään (Eskola 2001, 156). Aloittelevana tutkijana ratkaisujenteko ei ollut aina helppoa: tutkimuksen teon sudenkuopatkin tulivat tutuiksi. Osan valinnoista olisi voinut tehdä toisinkin, esimerkiksi aineistoa olisi voinut kerätä enemmän, mutta toisaalta käytettävissä oleva aika tuo omat rajoituksensa tutkimuksen tekemiseen. Kiinnostus tutkimuksen aiheeseen säilyi kuitenkin loppuun saakka ja haastateltavien tarinat innostivat aina uudelleen pohtimaan uusia näkökulmia. Aineistonkeruussa olisikin ollut yksi vaihtoehto käyttää narratiivista menetelmää, jolloin aineisto olisi voinut muodostua syvällisemmäksi. Toisaalta jotkut haastattelutilanteet muodostuivat tarinan kerronnan omaisiksi, jolloin tarinalla oli alkuvaihe, saapuminen Espanjaan, keskivaihe, eläminen

Espanjassa sekä loppu, jossa mietittiin tulevaisuutta joko Espanjassa, Suomessa tai jossakin muussa maassa.

4 TULOKSET

4.1 Suomalainen yhteisö Aurinkorannikolla

4.1.1 ”Täällä tutustuu ihan väkisinkin suomalaisiin” -Suomalaista yhteisöstä

Espanjassa asuvien suomalaisten kansalaisuus rakentuu monella tasolla. Ensinnäkin se toteutuu yksilötasolla, toiseksi lähiyhteisössä, eli suomalaisten yhteisössä, kolmanneksi yhteiskuntatasolla eli Espanjan valtiossa ja myös Suomen valtiossa, koska monella on Suomen kansalaisuus. Neljänneksi Espanjassa asuvat suomalaiset ovat myös Euroopan ja koko maailman kansalaisia. Kurki & Nivala (2006, 20) toteavatkin kansalaisuuden saavan eri muotoja kansallisvaltiota pienemmissä yhteisöissä tai globaaleilla toimintakentillä. Tulosluvussa käsittelen haastattelujen perusteella muodostunutta kuvaa Espanjassa asuvien suomalaisten kansalaisuudesta sekä suomalaisten yhteisöstä. Kansalaisuus toteutuu aina suhteessa yhteisöihin ja niissä toimimiseen yhteisön jäsenenä. Yksi kansalaisuuden osa-alue on myös yksilön oma kokemus siitä, minkä maan kansalaiseksi hän itsensä tuntee ja mihin yhteisöön kokee kuuluvansa. Kansalaisuus toteutuu aina myös toiminnan myötä yksilön osallistuessa yhteisön toimintaan. (Nivala 2008a, 124–126.) Näin kansalaisuudesta puhuttaessa tullaan sivunneeksi myös osallisuuden kysymyksiä.

Yhteisöstä puhutaan yleensä silloin, kun tarkoitetaan jotakin ihmisryhmää, jota yhdistää jokin tekijä esimerkiksi asuminen samalla alueella, yhteinen kansalaisuus, kieli tai kokemus yhteisöön kuulumisesta (esim. Nivala 2008a, 50–51 tai Saastamoinen 2009, 41–43.) Espanjan Aurinkorannikon suomalainen yhteisö on keskittynyt tietylle alueelle, siellä asuvia suomalaisia yhdistää suomen kieli ja osaa myös kokemus suomalaisen yhteisöön kuulumisesta. Sen rajaaminen, ketkä kuuluvat suomalaiseen yhteisöön onkin vaikeampaa, koska osa suomalaisista asuu Aurinkorannikolla vain osan vuodesta eikä välttämättä ota osaa suomalaisten toimintaan. Osa taas voi olla aktiivisesti mukana toiminnassa, vaikka asuu Aurinkorannikolla vain osan vuodesta. Toisaalta ei myöskään tiedetä tarkkoja lukuja suomalaisten lukumäärästä. Tässä tutkimuksessani olen

kiinnostunut nimenomaan Aurinkorannikon suomalaisten muodostamasta yhteisöstä, jossa osa ihmisistä on aktiivisemmin toiminnassa mukana ja osa ei, mutta vähemmän aktiivistenkin voidaan silti ajatella kuuluvan yhteisöön yhteisen kielen (suomen) perusteella. Tutkimuksen kannalta kiinnostavaa on kuitenkin se, mihin yhteisöön ihmiset kokevat kuuluvansa, vai kokevatko kuuluvansa mihinkään yhteisöön. Muodollisin perustein (kuten asuinmaan kansalaisuus) ihmisiä voidaan jakaa eri yhteisöihin ulkoapäinkin, mutta sisäisen kokemuksen perusteella ihmiset määrittävät itse sitä, mihin yhteisöön haluavat kuulua. Sisäinen kokemus yhteisyydestä voi syntyä toiminnan kautta, esimerkiksi harrastusten parissa (Nivala 2008, 50–51.)

Haastateltavat ovat asuneet Espanjassa reilusta vuodesta viiteentoista vuoteen. Seitsemästä haastatellusta kolme oli asunut Espanjassa noin kaksi vuotta, kaksi viisi vuotta, yksi 10 vuotta ja yksi 15 vuotta. Moni oli viettänyt lyhyempiä tai pidempiä aikoja, esimerkiksi lomalla, Espanjassa ennen muuttoa pysyvästi. Muutama haastateltava suositteli tutustumaan alueeseen ennen kuin muuttaisi pysyvästi Espanjaan.

Alkuvaiheessa haastatellut olivat tutustuneet muihin alueen suomalaisiin seurakuntakodilla, Suomi-koulun kautta, järjestötyössä, harrastuksissa, lasten kautta (koulu, kerhot). Osa tutustui naapureihin tai kadulla vastaan tuleviin suomalaisiin. Neljällä haastatellulla oli tuttuja entuudestaan alueella jonne muutti, kolmella ei ollut tuttuja. Kaikki haastateltavilla oli kuitenkin haastatteluhetkellä suomalaisia tuttavina.

No seurakuntakoti oli yks tietysti missä tutustuttiin paljon ja tota toi.. no sit on se kun erilaisissa ... molemmat semmosessa vammaisjärjestötyössä ja kaikennäköisissä muissa harrastuksissa niin kun ei malta pitää suutaan kiinni niin tuttuja tulee ja hommia tulee ja se on niinkun... Me ollaan molemmat monessa oltu mukana täällä, että se on... H7M.

Kuusi haastateltavaa mainitsi muilla suomalaisilla olleen sanasta sanaan ”suuren merkityksen” alkuvaiheen sopeutumisessa Espanjaan.

No sanotaan näin, että tietyistä ihmisistä sai hyvän verkoston ympärilleen.. Et kyllä osalla oli suurikin merkitys--- H2N.

No tietenki kaikkeehan sai hirveen paljon neuvoja ja ohjeita, et kyllä tosi suuri merkitys et tutustu semmisiin ihmisiin, jotka antovat neuvoja ja vinkkejä ja taas ohjasivat semmosten ihmisten luo taas, joilta sai lisää apua... Suuri suuri merkitys. Ja sitte myöskin sen on niinku itse yrittää

olla taas, kun tulee uusia ihmisiä, niin olla avuksi, että tietää mikä merkitys on semmonen tuki ja apu. H5N.

Yksi haastateltava osasi jo tullessaan espanjaa ja hänellä oli enimmäkseen espanjalaisia tuttuja muuttovaiheessa, ei niinkään suomalaisia. Suomalaisilta haastatellut saivat tukea, vinkkejä ja neuvoja esimerkiksi virastoasioiden hoitoon Espanjassa, ja kuten yksi haastateltava asian ilmaisi: ”*Oppi kaikki kommervenkit.*” H2N. Myös Suikki-Honkanen (1996, 132) totesi tutkimuksessaan, että muilla suomalaisilla Los Pacosin alueella oli alkuvaiheessa sopeutumisen kannalta suuri merkitys.

Kaikki haastatellut pitivät yhteyttä Suomessa asuviin suomalaisiin tuttaviin, sukulaisiin ja ystäviin, toiset enemmän ja tiiviimmin kuin toiset. Muihin alueella asuviin suomalaisiin he kertoivat pitävänsä yhteyttä päivittäin. Kauppareissua on vaikea tehdä törmäämättä muihin suomalaisiin etenkin talviaikaan, kun alueella on paljon suomalaisia. ”*Aina tulee tuttuja vastaan. Tulee jäätyä juttelemaan.*” eräs haastateltava kertoo ja toinen: ”*On niin paljon suomalaisia niin päivittäin [tapaa muita suomalaisia]*”.

4.1.2 Alueen palveluista

Alueella toimii sekä suomalaisten sekä espanjalaisten järjestämiä palveluita. Aika useassa haastattelussa kävi ilmi tyytyväisyys espanjalaisiin terveystalouteihin. Palveluita pidettiin jopa parempina kuin Suomessa. Tyytyväisyyttä toivat mm. nopea hoitopääsy, ystävällinen kohtelu, hyvät tulkkipalvelut ja ikärasismien puuttuminen.

”---ne on samat oikeudet EU:n sääntöjen mukaan suomalaisella eläkeläisellä ku espanjalaisella eläkeläisellä kun täällä ei oo ikärasismia siinä, et hoito on vanhalle ja nuorelle yhtä hyvää ja yhtä useesti pääsee hoitoihin. ---kyllä terveys oli yks syy minkä takia..” H7M.

”Voi sanoa, että... En väheksy omaa maatani millään tavalla, mutta saan paremmat terveystaloutet täällä kuin kotimaassa. Ehdottomasti saan. Että mikäli terveystaloutet lääkäri katsoo aiheelliseksi, niin hän antaa lähetteen ja pääsen jatkotutkimuksiin sairaalaan erikoislääkärille. --- ... että mä oon käyttäny Suomessa hirveen vähän terveystaloutet palveluita, että mitä mä oon tarvinnu, niin oon käyny yksityisesti, mutta tiedän, että Helsinki on kaupunki, missä on hankala päästä erikoistutkimuksiin, mutta täällä kyllä,

täällä hoidetaan ja täällä saa hyvät lääkkeet ja täällä on lääkkeet halvempia, kun Suomessa, vaikka ne on rinnakkaislääkkeitä, eri nimisiä, silti ne on halvempia. H3N.

”(Niin meinaatko, että Suomen palveluissa voi törmätä ikärasisiin tai...?) No en oo enää ite, koska en oo moneen vuoteen, mut oon kuullu niiltä, jotka asuu siellä. Ei oo omakohtasta kokemusta mut... joillekin on sanottu, että kun oot tuon ikänen ni ei tässä enää niin tarttis niinku... (Täällä ei sitte sellasta ole?) Eiii jostain kumman syystä... Mut se on varmaan siinä, et täällä muutenkin lapset ja vanhukset on aika korkeelle arvostettu Espanjassa, et jopa nuoriso kehtaa kävellä isovanhempiensa kanssa ... joo en tiedä onko se ... se on niin vanha kulttuuri, et se on sitä kautta tullu eri tavalla ...tai sit katotaan eri sarjoja tv:stä... [naurua] ...ei tule sitä kautta opetusta ... en tiiä mikä on syy mutta ... kyl se kulttuuri ero on täällä. On hirveen vanha toi kulttuuri ja jollain tavalla on periytyny vanhoja arvoja eri tavalla ...” H7M.

Hyvin toimivat terveystalvelut, ilmaston ja muiden seikkojen ohella, saattaisivat olla yksi syy sille, miksi Aurinkorannikko on suosittu asuinpaikka suomalaisten ja muidenkin maiden eläkeläisten keskuudessa. Myös Kariston (2008, 307) tutkimuksessa selvisi, että suomalaisten kokemukset espanjalaisesta terveydenhuollosta ovat pääsääntöisesti hyviä.

Haastatellut käyttivät jonkin verran suomalaisia kauppa- ravintola- ja kahvilapalveluita. Toisaalta näitä samoja palveluita käytettiin yhtä paljon myös espanjalaisten järjestäminä, kuten kauppahallia. Alueella toimii myös kiinalaisten ja saksalaisten ylläpitämiä kauppoja, joiden palveluita muutama haastateltava kertoi käyttävänsä. Suomalainen koulu nousi monessa haastattelussa esille, kun haastateltavien lapset tai lapsenlapset kävivät Suomi-koulua. Yksi haastateltava kertoi ostavansa siivous- ja remonttipalvelut espanjalaisilta.

4.1.3 Espanjalaiset on erilaisia -ajatuksia ja kokemuksia espanjalaisista sekä espanjalaisesta kulttuurista

Haastatteluissa kerrottiin laveasti kokemuksista Espanjassa asumisesta, esimerkiksi vastoinkäymisistä, espanjalaisen kulttuurin ja espanjalaisten erovaisuuksista suomalaisiin ja suomalaiseen kulttuuriin. Espanjalaisia ihmisiä kuvattiin värikkäinkin sanankääntein. Joissakin haastatteluissa kävi ilmi ymmärrys toisenlaisesta kulttuurista ja tavoista sekä ajateltiin, ettei suomalainen tapa tehdä asioita ole se ainoa oikea. Espanjalaisen kulttuurin toimintatapoja pidettiin jopa parempina kuin suomalaisia. Parissa haastattelussa taas kävi ilmi miten monet asiat hoidetaan Suomessa paremmin. Eräissä haastatteluissa kävi ilmi useaankin kertaan miten Espanjassa olo ei ole pelkkää auvoa, vaan arki tulee sielläkin vastaan, laskut on maksettava eikä aurinkokaan aina talvella paista, mutta toisaalta tyytyväisyyttä herätti esimerkiksi paremmat terveystalvelut kuin Suomessa.

Kaikilla haastatelluilla oli espanjalaisia tuttuja: naapureita tai vuokraisäntiä joiden kanssa vaihdettiin muutama sana. Neljä haastateltavaa koki sen, ettei osaa espanjaa vaikeutena sille, että olisi ollut enemmän yhteydessä espanjalaisiin. Kukaan haastateltava ei maininnut olevansa tiiviisti yhteydessä kehenkään espanjalaiseen. Yksi haastateltava mainitsi, että espanjalaisten kanssa on tullut hyvin toimeen ja koki saaneensa joka paikassa hirveän hyvää palvelua ja toisessa haastattelussa tuli ilmi, että haastateltava pitää espanjalaisista ihmisistä heidän kauneudestaan ja iloisuudestaan. Eräs pidempään Espanjassa asunut haastateltava mainitsi että, espanjalaiset voivat olla myös koppavia ja epäkohteliaita.

Mä pidän espanjalaisista, ku ne on kauniita ja ilosia ihmisiä et ei heidän kanssaan sit ... muutama tämmönen vanha naapuri ... mutta kun ei pysty keskustelemaan kunnolla. H6N.

No espanjalaisista on aina sanottu ja mitä mä oon kuullu, ni on sanottu, että ne on perusrehevää kansaa tai ylypiää, mutta mun kokemukset--- mullei oo mitää pahaa sanottavaa, ei mitään huonoo kokemusta. H1N.

---espanjalainenkin se on hyvin, puhuu paljon ja tässäkin nää rouvat puhuu paljon mun kanssani tuossa uima-altaalla, mutta mitä espanjalainen ei koskaan tee, ei millonkaan: kutsu kylään niinku suomalaiset kutsuu. Jos tavataan niin tavataan jossain ravintolassa ja syödään tai kahvilassa, mutta ikinä millonkaan näitten 20 vuoden aikana mä en yhdessäkään espanjalaisessa kodissa ollut. Ne ei kutsu kylään enkä mä voi sanoo, että mä tuun teille käymään. Ne on ystävällisiä ja näin,

mutta myöskin koppavia ja epäkohteliaita. Et jos sä sanot vastaan jotakin mikä ei sovi heidän pasmoihinsa niin sieltä tulee kyllä ... ne ei halua jäädä kakkoseks. Sit ku mä oon hyvin avoin ja temperamenttinen ja kriittinen ja itsekeskeinen niin, ku mä oikein suutun ja sanon niin ... ne haluaa tulla ekaks muttei tokaks ei koskaan. H3N.

Haastatteluissa kävi myös ilmi kuinka jotkin asiat espanjalaisissa tai kulttuurissa ärsyttävät, esimerkkinä vaikeudet asioiden hoitamisessa.

Eli kaikki menee aina vähän niinku korkkiruuvin kautta, että mitä pitempi kierre ni sitä parempi. Mutta kun se oppii täällä, ni sitte sä opit käyttäytymään sen mukaan. H1N.

Espanjalainen on erittäin erittäin omanarvonsa tunteva. Espanjalainen kävelee kadulla, se täyttää koko kadun, mutta se ei väistä. Se seisoo kaupan ovella, mutta asiakkaat ei pääse sisälle, mutta se ei voi sanoo, että anteeksi. Se seisoo siinä sun täytyy mennä jostakin, mistä tahansa. Se ei sano juurikaan kiitos tai näkemiin. Ja kaupassa varsinkin nää kassat mitä on, nehän ei edes katso asiakasta. H3N.

Kariston (2008) tutkimuksen mukaan suomalaiset pitivät espanjalaisia ystävällisinä, mutta kokivat, että heihin on vaikea tutustua. Vaikka Suomi ja suomalaisuus näkyvät Aurinkorannikolla, myös espanjalainen elämäntapa ja kulttuuri kiehtovat talviasukkaita. Toisaalta espanjalainen elämäntapa saattaa myös ärsyttää. (Mt. 425, 427.) Tekemissäni haastatteluissa tulivat esiin pääsääntöisesti hyvät välit espanjalaisiin, heistä pidettiin ja heidän kanssaan tultiin toimeen, tosin kieliongelmat rajoittivat tutustumista ja yhteydenpitoa (vrt. Punta-Saastamoinen 2010, 158.) Espanjalaisten verkkaiseen tapaan tehdä asiat suhtauduttiin myös tyynesti, todeten että ” *vanhassa kulttuurissa asiat tehdään täysin toisin, rennommin* ” ja ettei suomalaisten tapa ole ainoa oikea tapa hoitaa asioita (H6N).

4.2 Kokemuksellinen kansalaisuus

4.2.1 Yhteisyys suomalaisten kesken

Yhteisyyttä määrittävä tekijä voi olla kokemus yhteisöön kuulumisesta (Nivala 2008, 50.) Haastattelujen perusteella osa haastatelluista koki yhteyttä alueella asuviin ja oleskeleviin suomalaisiin. Yhdistävänä tekijöinä mainittiin esimerkiksi Suomen kansalaisuus (suomalaisuus), vapaaehtoistyö ja suotuisa ilmasto. Useat suomalaiset, kun ovat tulleet Espanjaan suotuisan ilmaston takia. Yksi haastateltava ilmaisi kokevansa yhteenkuuluvuutta muiden suomalaisten kanssa ja sen myötä haluaa myös olla mukana suomalaisten toiminnassa. (H5N.) Yksi haastateltava koki yhdistävänä tekijänä vapaaehtoistyössä mukanaolon ja koki yhteyttä muihin suomalaisiin vapaaehtoistyötä tekeviin. Työn ulkopuolelle jäävien suomalaisten kanssa hän ei ollut paljon tekemisissä, senkin vuoksi, että vapaaehtoistyö vei suurimman osan ajasta. Yksi haastateltava koki yhdistävänä tekijänä luonteen. Hänen ajatuksensa oli, että Espanjaan muuttaminen vaatii tietynlaista luonnetta, kaikki ihmiset eivät ole valmiita muuttamaan pois kotimaasta. Samoin hän koki yhdistävänä tekijänä kotikaupungin Suomessa. Toisaalta hän totesi alueella asuvan monenlaisia ihmisiä ympäri Suomen. Eräs haastateltavista koki yhteyttä alueella oleviin muihin suomalaisiin ja kertoi menevänsä tarjoamaan apua, jos huomaa suomalaisten esimerkiksi etsivän kaupungilla jotain paikkaa.

Kyllä mä mielellään oon yhteydessä oon joo. Se on eri asia sillon turistina ollessa sitähan ei etsiny suomalaisia, mut näinku tääl asuu, niin mielellään oon yhteydessä. H6N.

Yksi haastateltava ilmaisi välttävänsä turistikautena paikkoja, joissa liikkuu paljon suomalaisia. Myöskään toinen haastateltava ei halunnut ilmaista suomalaisuuttaan esimerkiksi remuavan suomalaisen nuorisojoukon lähettyvillä. Kariston (2008, 224) tutkimuksesta käy ilmi, että osa suomalaisista karttaa pahimpia turistiryisiä ja luo eroa turisteihin tuntemalla kuuluvansa tavalla tai toisella Espanjaan kuvaten Espanjaa ”sielun toiseksi kotimaaksi”.

Yksi haastateltava tunsu ristiriitaa siinä kokeeko yhteenkuuluvuutta muihin suomalaisiin vai ei, toisaalta hän koki yhteenkuuluvuutta, toisaalta ei. Hän kertoo miten suomalaiset tunnistaa pukeutumistyylistä ja että heidät kyllä tunnistaa massasta. Hän mainitsee etteivät suomalaiset osaa pukeutua, poikkeuksen tekevät alueella näkyvät suomalaiset golffarit, he taas osaavat pukeutua. Hän kuitenkin kokee juuriltansa olevan suomalainen eikä siinä mielessä halua erottautua. Suomalaisten tunnistaminen muista kansallisuuksista tuli ilmi toisessakin haastattelussa.

Suikki-Honkasen (1996, 132) tutkimuksessa Los Pacosissa asuville suomalaisille toivat yhteenkuuluvuutta uuden ja oudon ympäristön mukanaan tuoma turvattomuus ja hankaluudet asioinnissa. Haastattelujen perusteella voisi sanoa, että suomalaisten kesken yhteenkuuluvuutta luo eläminen suomalaisena uudessa kulttuurissa. Suomalaisuus espanjalaisessa yhteiskunnassa yhdistää: toinen suomalainen voi ymmärtää vaikeudet, koska on itsekin läpikäynyt ne.

4.2.2 Suomalaisuuden näyttäytyminen

Kaikki haastatellut kokivat olevansa vielä suomalaisia, eivät esimerkiksi espanjalaisia. Jotkut sanoivat olevansa suomalaisia Espanjassa, Espanjan suomalaisia tai Espanjassa asuva suomalainen. Tuomi-Nikulan (2008, 307) mukaan kulttuuri-identiteettiä voidaan pitää myös tilanteesta riippuvana ja dynaamisena ilmiönä, jolloin yksilöllä on kyky kehittää ja ylläpitää taitoja vaikkapa kahdessa eri kulttuurissa ja liikkua molemmissa kulttuureissa niiden vaatimusten mukaan.

”Ne[espanjalaiset] tapaa aina jossakin kahvilla. Sama tapa yleistyy tietysti kyllä suomalaisillakin keskuudessa, että tullaan ...että usein suomalaistenkin kanssa sovitaan, että tullaan, mennään päiväkahville tai syömään .. H7M.

Kyllä mä niinku että suomalainen Espanjassa. Et suomalainenhan mä olen. Sillonku mä tulin tänne niin minä vähän ajattelin, että koitan espanjalaistua niin, että mä sopeudun tänne, mutta ei siinä oo mitään järkeä. Ei espanjalainenkaan halua, että minusta tulee espanjalainen, koska minä en sitä ole. Enemmän se haluaa, että mä olen suomalainen Espanjassa ja sitte omaksun heidän tapojaan, kulttuuria hyväksyn sen, enkä tuo liikaa sitä omaani sitten. H4M

---että kyllä se varmaan alkaa pikkuhiljaa näkyä siinä omassakin persoonassa, koska tässä ympäristössä on koko ajan tässä, ni ei se voi olla vaikuttamatta silleen...H2N

Kyllä varmasti tässä vaiheessa rupee tuntemaan ittensä Espanjan suomalaiseksi---. H7M

Haastatteluista käy ilmi miten he tuntevat olevansa suomalaisia, mutta toisaalta tunnistavat itsessään muutoksia, joita vieraassa kulttuurissa asuminen on tuonut. Yksi haastateltava toi esiin kuinka useamman vuoden asumisaika alkaa näkyä jo omassa persoonassa, esimerkiksi Suomessa käydessä hän on huomannut puhuvansa kovaan ääneen vaikkapa bussissa, verrattuna muihin suomalaisiin. Hän toi myös esille miten Suomessa käydessä jotkin asiat pistävät silmään ja niitä vertaa sitten espanjalaiseen yhteiskuntaan.

Niin tää yhteisö missä me asutaan ni tää on pienet ympyrät, että kaikki tuntee toisensa suunnilleen. Et ehkä siinä mielessä voi sanoa että mun lapseni esimerkiksi on saanu paljon turvatumman lapsuuden täällä, ku Suomessa. Vähän vaikee uskoo, mut niin päin se menee. Et meillä niinku kaikki kyttää toistensa lapsia ja pitää huolta... ja meillä ei nuoret saa juosta ulkona iltasin ja ... 15 vuotiaana on saanu ensimmäisen kerran on alkaa ulkona käydä silleen, että kymmeneen yhteentoista on saanu olla. Eli sä voit ajatella kuinka paljon oikeestaan paremmin meidän lasten asiat on täällä. Mä olin ihan järkyttyny, kun mä kävin 1,5 vuotta sitten Suomessa ja mä menin Forumiin, ni siellä istu nuoria kauppakeskuksen portailla syömässä jotain, ne oli ostanu kaupasta jotain kakkua tai kääretorttua ja söi niinku välipalaa! Ne oli kaupan portailla siellä ostoskeskuksessa. ... mut se tuntu et onko joku hyljänny ne sinne ... [naurua] Et miks ne siellä on... [naurua] Että missä vanhemmat... ja sit semmonen et ei täällä tehdä semmosta. Et se oli mun mielestä semmonen, että näin paljon lapsia, jotka kulkee yksin. Ne oli nuoriaki, semmosta, 10 vuotias polttaa tupakkaa... siis mä olin aivan, että ei passaa kyllä... -- täällä jos käyttäytys sillä tavalla niin kyllä muu yhteisö hyvin nopeasti oikasis, että hei, että lapsi on vaarassa ei saa tehdä tolla tavalla. H2N.

Espanjassa elämä on paljon perhekeskeisempää: syödään esimerkiksi koko perhe ja isovanhemmat sunnuntaipäivällistä yhdessä. Lapset eivät saa myöskään liikkua yksin niin vapaasti kuin Suomessa, heidät viedään ja tuodaan koulusta joko vanhempien tai isovanhempien toimesta (H1N & H2N). Yllä oleva haastateltavan toteamus tuo ilmi, kuinka espanjalainen kulttuuri on vaikuttanut haastateltavaan ja muuttanut ajattelua joidenkin asioiden suhteen. Espanjalaisessa kulttuurissa nähdään hyviä asioita ja omassa kulttuurissa nähdään myös sen puutteet.

Suomalaisuus näyttäytyi haastatelluille tärkeänä, jotkut olivat ylpeitä suomalaisuudesta, toisille se näyttäytyi tärkeänä koti- ja synnyinmaan merkityksessä.

...se on mun kotimaa. Silleen, ohan se hieno asia, että kyllä liikutun, kun mä sitä ajattelen, mutta en mä sinne haluais muuttaa. En. H2N

Siis mä oon suomalainen. Se on mun identiteetti, että se on... ei se siitä mikskään muutu, ku on asunu missä päin maailmaa tahansa. H6N

Myös Punta-Saastamoisen tutkimuksessa Australian suomalaiset määrittivät kulttuuri-identiteettiään Suomen kautta ja pitivät identiteettiä yllä toimimalla Suomi-seurassa (Punta-Saastamoinen 2010, 8 & 273). Suikki-Honkasen (1992, 74) tutkimuksesta selviää, että Suomi-seuraa perustettaessa oli tärkeää viettää yhdessä esimerkiksi joulujuhlaa muiden suomalaisten kanssa. Myös Helppikangas ja Hiltunen (1992) panivat merkille tutkimusta tehdessään suomalaisten halun juhlia itsenäisyyspäivää näyttävästi. Fuengirolassa järjestäänkin itsenäisyyspäivänvastaanotto.

Ja kaikista suurin tapahtuma on itsenäisyyspäivä joulukuussa, jolloin 1000-1500 suomalaista kokoontuu ... Torremolinoksessa semmosessa kongressipalatsissa. Sitä juhlitaan hyvin ... H7N.

Ja sit vietetään itsenäisyyspäivää ja sillä tavoin... Kyllähän tietyissä asioissa --joulu on niinku meillä on Suomessa. Ei yhtä aikaa ku espanjalaisilla ja... mut juhannushan meillä on yhtä aikaa. H2N.

Punta-Saastamoisen haastattelemat Australian suomalaiset olivat valinneet Australian kansalaisuuden lähinnä käytännön syistä, (Punta-Saastamoinen 2010, 153.) Espanjassa taas kaikilla haastatelluilla oli vielä Suomen kansalaisuus. Kaksi haastateltavaa oli harkinnut kaksoiskansalaisuutta, siis sekä Suomen että Espanjan. Yksi syy Suomen siihen, että Espanjassa on pidetty Suomen kansalaisuus, voi olla molempien maiden EU:n jäsenyys, jonka myötä EU:n kansalaisilla on oikeus liikkua ja oleskella koko unionin alueella. EU:n jäsenyys tuo myös äänioikeuden esimerkiksi kunnallisvaaleissa jäsenvaltiossa jossa asuu, muttei ole sen maan kansalainen. (Euroopan unioni.) Kansalaisuuden vaihtamisesta EU:n alueella ei siis välttämättä seuraa merkittäviä muutoksia elämiseen, toisin kuin esimerkiksi Australiassa.

Suomen asiat koettiin melko tärkeiksi ja asioita seurattiin tiiviisti tai jonkin verran esimerkiksi Suomen televisiosta, jota pystyi seuraamaan internetin tai kaapelin välityksellä, tai internetistä ja lehtien välityksellä. Ylen Tv Finlandin ansiosta tieto

Suomen asioista välittyy nopeasti. Esimerkiksi Suomen edellisen illan alueuutiset voi nähdä seuraavana aamuna.

Kyllä ne [Suomen asiat] kiinnostaa, et joka aamu tulee nämä [alueuutiset], meillä Suomi tv näkyy joka tapauksessa, seurataan koko ajan Suomen asioita, ni siellä tulee nämä alue[uutiset], jotka edellisiltana niinkun Suomessakin tulee samalla tavalla... aamupäivisin tulee, niin kyllä melkein tulee kaikki seurattua kummiskin... H7M.

Aina Suomi tv:n näkymistä ei koettu hyvänä asiana kielen oppimisen kannalta.

Sitte tuo kirottu Suomen tv. Se näkyy täs talossa ja mä oon päättäny et katon uutiset ja jotain tärkeitä ohjelmia, mutta niitä tärkeitä saattaa tulla koko ilta.--- Mä eka vuoden olin siten, et mä en suomen televisiota paljon ku sit viime syksynä kävin ja olin kolme viikkoo Suomessa, niin aattelin, että kyllähän kiva seurata niitä, tietää suunnilleen mitä tapahtuu ja nyt ku on täs talossa tuo tv, niin sitä tulee liikaakin seurattua. Kielen oppimisen kannalta on hyvä espanjankielistä ohjelmaa... H4M.

4.3 Toiminnallinen kansalaisuus

4.3.1 Suomalaisten tukiverkostot

Kaikille haastatelluille oli muodostunut tukiverkosto, jolta sai tarvittaessa apua melkein tilanteessa kuin tilanteessa, kukkien kastelussa, lastenhoidossa tai kyydityksissä. Avunanto oli molemmansuuntaista.

No on, meillä on semmosia ystäviä ja tiesti mulla on työkavereita, suomalaisia, joilta voi apua pyytää. On semmoset tukiverkostot ja kaikkee, jos tarvii muutakin.. et kaikkea apua. kyllä on semmoset---olemme luoneet semmoset---ja päinvastoin silt, että on apuna, puolin ja toisin olemme apuna ja tukena.. että kyllä. H5N.

Ja sitten onhan täällä usein niin, että on vanhempia avuttomampia ni sit sitä ihan niinku tarjoo apua. H6N.

Meillä on ainaki tullu semmonen ihan, että melkein mistä asiasta vaan voimme soittaa ja kysyä niin, jos apua tarttee niin lähtee viemään tai joku sanoo, että jos tarttette kuljetusta niin soittakaa niin he lähtee viemään ja ... H7M.

Vastauksista heijastuu suomalaisten tiiviit välit toisiinsa. Ollaan valmiita auttamaan ja toisaalta muilta saattoi tarvittaessa pyytää apua. Etzioni näkee tällaiset yhteisöt voimavarana sen jäsenille ja toisaalta ratkaisuna moniin sosiaalisiin ongelmiin (Etzioni 2001, 7-8, 10). Suomalaisen yhteisön sosiaaliset suhteet näyttäisivät saaneen Gemeinschaft- tyyppisiä piirteitä, suhteet ovat siis välittämistä ja kiintymystä osoittavia, lämpimiä, luonnollisia ja yhteisöllisiä eivät niinkään yhteiskunnallisia, laskelmoivia ja omaa etua ajavia kuten Gesellschaft- suhteet. (vrt. Tönnies 1974, Kurki 2002, 13; Nivala 2008a, 48–49).

Tukiverkoston jäsenet olivat pääasiassa suomalaisia, mutta esimerkiksi espanjalaiselta vuokranantajalta saattoi pyytää apua, muutoin espanjalaisten puoleen käännettiin harvemmin.

Ne [espanjalaiset] kyllä neuvoo ihan mielellään, mut en tiä sitte sillä tavalla tämmösiä niinku se vaatisi niin hirveen hyvää tuttavuutta ---ne tervehtii ja ystävällisesti juttelee, mut mulla on semmonen tunne, että vaikee päästä sillalailla lähelle. Kun ne tapaa toisiaanki ni ravintolaan mennään, harva kutsuu ketään kotia kylään. H7M.

Suomalaiset siirtokunnat maailmalla ovat turvautuneet maamiesten ja -naisten apuun, jo yli sata vuotta sitten Australiassa ja Kanadassa kuten Hännikäisen tutkimuksesta käy ilmi (Hännikäinen 2010, 118).

4.3.2 Vaikuttamisen kanavat ja mahdollisuudet

Suomen asiat ja samoin äänestämisen Suomen vaaleissa koettiin tärkeänä. Kuusi haastateltavaa piti äänestämistä tärkeänä, vain yksi ei kokenut äänestämistä tärkeänä. Vastauksissa mainittiin äänestämisen olevan tärkeää, koska äänestämisen nähtiin olevan oikeus ja velvollisuus ja haluttiin vaikuttaa Suomen asioihin etenkin, jos vielä on palaamassa Suomeen. Todettiin myös ettei voi valittaa, jos ei äänestä.

Pitää äänestää. Musta se on ihmisen etuoikeus, kansalaisvelvollisuus että käy vaaliuurnalla, että mä pidän sitä tärkeenä. Vaikka en itse pysty siihen vaikuttamaan, niin siitä huolimatta niin toivon, että ne, jotka on valittu eduskuntaan ja tiedän, että kun ne on ennenkin hoitanu asioita, ne nytkin hoitaa niitä. Jos on yksikin ääni pois ketä mä äänestän, niin se ei pääse. Eiks niin? H3N.

(Osaatko sanoa miks on tärkeetä äänestää Suomen vaaleissa?) No eihän me voida valittaa, jos me ei äänestetä.. Valitusoikeus sillon, kun on äänestetty... ainakin mun mielestä, jos ei äänestä niin olkoon hiljaa sitten, jos ei oo mitään valittamista ... Kyllä se on tärkeetä sekä eduskuntavaaleissa että muissakin ... kyllä se on kansalaisvelvollisuus (vaikka asutkin täällä..?) Vaikka asunkin täällä ei se muuta meitä kumminkaan sillä tavalla ... pois Suomesta että... H7M.

Kyllä olen äänestäny, ku täällä on mahdollisuus äänestää. ---haluaa kuitenkin vaikuttaa niihin Suomen asioihin sitte ja seurata tiivistä Suomen asioita täältä, kun voi television kautta seurata uutisia ja kaikkee näitä ... kyl se on tärkeetä. H5N.

Suomalaisten aktiivisuus äänestää myös Suomen vaaleissa, vaikka he eivät asu enää Suomessa, on kiinnostavaa. Moni tietysti viettää esimerkiksi kesäkuukaudet Suomessa, jolloin voi ajatella, että he käyttävät Suomen yhteiskunnan palveluita ja ovat muutoinkin konkreettisesti suomalaisen yhteiskunnan jäseniä. Moni ikääntyvä taas haluaa mahdollisesti äänestää sen vuoksi, että on ajatellut palaavansa Suomeen ja kokee sen vuoksi suomalaisen yhteiskunnan asiat tärkeinä. Muutama haastateltava mainitsi myös äänestävänsä Fuengirolan kunnanvaaleissa sekä EU:n parlamenttivaaleissa.

Alueella toimii paljon suomalaisia yhdistyksiä ja järjestöjä, joiden kautta voi halutessaan vaikuttaa. Melkein kaikki haastateltavat nimesivät ainakin yhden vaikuttamiskanavan, kuten yhdistykset tai äänestäminen, ja kokivat, että asioihin voi halutessaan päästä vaikuttamaan. Eräs haastateltava koki, ettei vaikuttamisen kanavaa ole, mutta toisaalta hän kuului puolueeseen, jonka tapahtumissa hän oli käynyt. Alueella toimii tällä hetkellä yksi suomalainen puolue, Aurinkorannikon Kokoomus. Torreblancassa toimii espanjalaisten, suomalaisten ja englantilaisten luoma kaupunginosayhdistys ja siellä ihmiset tekivät aloitteen huonojen liikennejärjestelyjen parantamiseksi tuomalla asian esille kaupunginvaltuustolle. Kaupunginjohtaja kävi

paikanpäällä katsomassa tilannetta, jonka jälkeen liikennejärjestelyjä korjattiin ja liikenne muuttui taas sujuvammaksi. (H7M.) Torreblancan kaupunginosayhdistyksessä toimii ihmisiä eri kulttuureista ajaen heille yhteistä tärkeää asiaa. Aurinkorannikolla näyttäisi ilmenevän paljon kansalaistoimintaa. Harjun määritelmän mukaan kansalaistoiminta on ihmisten aktiivista toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi (Harju 2003, 10–12). Vaikuttamismahdollisuudet itseä lähellä oleviin asioihin ovat tärkeitä osallisuuden kokemusten kannalta, mutta myös hyvinvoinnin kannalta (Niemelä 2008 & Vehviläinen 2006, 76–77.)

Fuengirolan kaupunginvaltuustossa vaikuttaa tällä hetkellä suomalainen Katja Wessel ja myös edellisessä valtuustossa oli suomalainen valtuutettu. (H2N, H7M, H5N, H4M) Fuengirolan kaupunginjohtaja Esperance Onias on haastateltavien mukaan ottanut esille suomalaisten ja muidenkin ulkomaalaisten asioita. Onias on tavannut suomalaisia ja suomalaisia yhdistyksiä kaupungilla järjestetyissä kuulemistilaisuuksissa. Yhden haastateltavan mielestä Fuengirolan kaupunki ottaa ulkomaalaiset erittäin hyvin huomioon. Hän piti hyvänä asiana ulkomaalaistoimistoa, jonne saattoi mennä selvittämään asioita omalla äidinkielellä. Yksi haastateltava taas piti näitä kuulemistilaisuuksia pikemminkin äänten kalastelutilaisuuksina kuin aitoina mahdollisuuksina vaikuttaa asioihin (H7N). Parissa haastattelussa tuli esille suomalaisten yhdistysten keskinäinen eripura ja kateus sekä vilpittömän ja hyvän yhteistyön puuttuminen yhdistysten ja järjestöjen väliltä. Alueella toimiva suomalaisyhdistysten neuvottelukunta koettiin hyvänä asiana. Neuvottelukunta perustettiin, jotta yhteistyö parani ja vältettäisiin päällekkäisyyksiä matkojen järjestämisissä yms. Suomalaisten välinen eripura on tullut esille myös muissa Aurinkorannikon suomalaisia käsittelevissä selvityksissä, kuten Kariston (2008) ja Suikki-Honkasen (1992) tutkimuksissa.

Vaikuttaa siltä, että suomalaiset pystyvät vaikuttamaan alueella tehtäviin päätöksiin yhdistysten ja järjestöjen kautta sekä äänestämällä paikallisvaaleissa. Mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan siis on, lähinnä se on itsestä kiinni lähteekö mukaan toimintaan ja sitä kautta vaikuttamaan. Vaikuttamisen mahdollisuudet saattavat olla jopa moninaisemmat kuin monessa suomalaisessa kunnassa. Aktiivisuuteen voi vaikuttaa myös espanjalainen kulttuuri, joka mahdollisesti kannustaa toimintaan enemmän kuin suomalainen kulttuuri.

4.3.3 ”Suomalaiset ovat yhdistyskansaa” -Aurinkorannikon yhdistys- ja järjestötoiminnasta

Alueella toimii useita erilaisia suomalaisia järjestöjä ja yhdistyksiä. Haastatteluissa tulivat esille seuraavat: Aurinkorannikon suomalainen koulu ja siellä toimiva vanhempainyhdistys, AA-ryhmä, seurakuntakoti, Syöpään sairastuneiden ryhmä, Reumaryhmä, vammaisyhdistys, Mieli maasta ry., Afasia-piiri, Aurinkorannikon Sydänyhdistys ry., Aurinkorannikon Kokoomus, harrastuspiirit, partio, Kulttuuriyhdistys Kaleva, Suomela, Kansanopisto Sofia ja Stadilaisten yhteenliittymä. Yhdistyksillä on tärkeä merkitys etnisen identiteetin säilymisen sekä ylläpidon kannalta. Yhteiset tilaisuudet tuovat vahvaa yhteenkuuluvuutta vieraalla maalla. (Helppikangas & Hiltunen 1992, 111.)

Jokainen haastateltava oli mukana jossain suomalaisessa yhdistyksessä tai järjestössä, pienemmällä tai suuremmalla panoksella. Toiminnassa mukanaolon koettiin tuovan mukanaan merkityksellisyyden tunteen, mahdollisuuden tavata ihmisiä, olla tekemisissä heidän kanssaan ja pitää yllä omaa ammattitaitoa. Eräälle vapaaehtoistyö seurakunnassa oli kutsumus ja oli sen vuoksi toiminnassa mukana. Lisäksi se toi mahdollisuuden tavata ihmisiä ja seurakunnan pappia.

”Mä oon tässä srk:n toiminnassa mukana--- Kyl varmaan semmosta, haluaa olla tässä suomalaisten toiminnassa et niinku mukana ...” H5N.

”Mä pidän siitä oikein kovin mä oon aina harrastanu lukemista ja se mulle oikeen semmonen et pidän siitä ja sit mä pidän siitä, et mä tapaan siellä ihmisiä se on kaikellailailla oikeen..En tietenkään kiellä et välillä se olis vähän rasittavaa ku olis vähän muutaki menoo ... näihän se on kaikki asiat ...” H6N.

Kukaan haastatelluista ei ollut mukana espanjalaisissa yhdistyksissä tai järjestöissä. Eräs haastateltava oli ollut, mutta lopetti käymisen kieliongelman takia. Kaksi haastateltavaa sanoi, ettei heidän kielitaitonsa riittäisi osallistua espanjalaisten järjestö- tai yhdistystoimintaan. Osa harrastuspiireistä, kuten petanqueryhmä, oli kuitenkin kansainvälisiä, jolloin toimintaan osallistui muitakin ulkomaalaisia.

4.3.4 ”Erittäin toimiva yhteisö” -Suomalaisen evankelis-luterilaisen seurakunnan rooli Aurinkorannikolla

Seurakuntakoti toistui useassa haastattelussa ja sillä oli monelle etenkin alkuvaiheen sopeutumisen kannalta suuri merkitys. Seurakuntakodilla tapasi alkuvaiheessa muita suomalaisia, joilta sai hyödyllisiä neuvoja ja vinkkejä. Seurakuntakodilla on myös mahdollisuus tavata ja keskustella papin kanssa.

Tultiin tähän seurikselle ihan ensimmäisen kerran ja tässä tietysti sitten niinku ensimmäiset kontaktit tuli täällä asuviin suomalaisiin. Ja sitten tietysti kun ollaan täällä oltu ni on tullu ystäviä ja ihan joidenka kanssa ollaan sitte paljon tekemisissä ja näin, että tää paikka [seurakuntakoti] oli ensimmäinen paikka. H5N.

Et siellä käy 200–300 ihmistä päivittäin näin syksyllä ja ne lukevat siellä kirjoja tai suomalaisia lehtiä, juovat kahvia, tapaavat tuttuja, juttelevat päivän asioista. Se on semmonen sosiaalinen tapahtuma. Et se on ainoa paikka missä mä itse käyn henkilökohtaisesti. Mä käyn siellä seurakuntakodilla parikin kertaa viikossa. Aikasemmin melkein useamminkin, mut nyt jostain syystä se on jääny vähän vähemmälle, mutta kyllä mä tapaan siellä niin sanottuja hyvän päivän tuttuja. Ja mulla on muutamia ihmisiä kenen kanssa jään juttelemaan päivän asioista ja päivän politiikasta ja mistä nyt tahansa puhutaan. ---Mutta se on erittäin toimiva yhteisö. H3N.

Muutama kertoi käyvänsä myös jumalanpalveluksissa, vaikka Suomessa niissä ei tullut käytyä. Jumalanpalveluksissa kirkko on yleensä täynnä suomalaisia, kun taas Suomessa tilanne on päinvastoin. Ehkä kirkko on ulkomailla luonnollinen kokoontumispaikka siirtolaisille. Suikki-Honkanen (1996, 85) tutkimuksen tulokset olivat samansuuntaiset: osallistumiskynnys kirkon menoihin koettiin matalammaksi ja kirkkoa pidettiin paikkana ylläpitää sosiaalisia suhteista. Voi myös olla, että ulkomailla asuttaessa hengellisiä asioita aletaan miettiä toisella tapaa ja niihin aletaan tuntea kiinnostusta enemmän. Antti Karisto toteaaakin, että Espanjan suomalainen seurakunta on onnistunut siinä, mistä Suomessa haaveillaan: kirkkoon menon kynnyks on saatu matalaksi. Kirkossa käyvät myös ne, joille uskonto ei ole tärkeää. (Karisto 2008, 248–249.)

”... mut täällä on huomannu se et Suomess monikaan ei käy kirkossa muutaku omissa häissään ja rippijuhlissa ni täällä käy, se kynnyks on

erilainen. Ehkä se johtuu siitä et tänne on valikoitunut niin hyvät papitki et ei oo vanhanaikasia ... ainakin tuntuu siltä ... ja moni on sitä sanonu et kun seurakuntakoti on, joskus sano, et eiks tääl lyödäkään virsikirjaa heti ensimmäisenä kouraan, et ei, kyl tää on semmonen tapaamispaikka lähinnä. Jos on asiaa ni papitki löytyy mut tuota ... ja hyvä kirjasto siel on ... se on tapaamispaikka missä ... ja siellähän on päivystäjiä mitkä on ollu pidemmän aikaa täällä... hyviä neuvoja moni tulee kysymään. ” H7M.

Seurakuntakoti näyttää olevan niin kutsuttu matalan kynnyksen paikka, johon on helppo pistäytyä vaikkapa kahville, lukemaan lehtiä ja juttelemaan muiden kävijöiden kanssa. Väistämättä tulee mieleen, miksi Suomessa olevat seurakuntakodit eivät saavuta samaa suosiota? Piilekö salaisuus vapaaehtoisuudessa, jonka voimin Aurinkorannikon seurakuntakotia pyöritetään, vai liittyykö suosio turvallisuuteen ja tuttuuteen, jota seurakuntakoti ulkomailla saattaa tarjota. Karisto toteaa tutkimuksessaan, että Aurinkorannikolla on iäkkäille areenoita (kuten seurakuntakoti), joissa voi kohdata toisia ihmisiä ja tuntea itsensä tasa-arvoiseksi. Aurinkorannikolta löytyy esimerkiksi suomalaisyhdistysten järjestämää toimintaa, joka ei ole toimintaa sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan myös vapaan yhdessäolon ja näennäisen toimettomuuden tyyssija. Suomessa nuorille tällaisia pistäytymispaikkoja on runsaasti, kun taas työiän ohittaneille vähemmän. (Karisto 2008, 262–263.)

Hännikäisen (2010) tekemässä Kanadan suomalaissiirtolaisia käsittelevässä tutkimuksessa suomalaisyhteisön rakentamat rakennukset koulut ja kirkot olivat alkuvaiheessa tärkeitä yhteisön toiminnan kannalta, koska ne olivat perusta sosiaaliselle kanssakäymiselle ja tukivat näin yhteisön pysyvyyttä (mt. 118- 119). Seurakuntakodin merkitys Aurinkorannikolla asuville suomalaisille voidaan ajatella olevan samansuuntainen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuus toiminnallisena, kokemuksellisena ja muodollisena jäsenyytenä

Nivalan (2008a, 125) jaottelun mukaan kansalaisuus voi toteutua kolmella tapaa: kokemuksellisesti, toiminnallisesti ja muodollisesti eli koettuna, osallistuvana ja annettuna yhteiskunnan jäsenyytenä. Espanjassa asuvat suomalaiset ovat haastattelujen perusteella muodollisesti kansalaisina suomalaisia. Kaikilla haastatelluilla on Suomen kansalaisuus, tosin monet mielsivät itsensä usean asumisvuoden jälkeen jo Espanjan suomalaisiksi, tai suomalaisiksi Espanjassa. Omaan kulttuuri-identiteettiin oli siis tullut jo ripaus espanjalaisuutta. Toisaalta suomalaisuus näyttäytyi vahvana, esimerkiksi juhlapyhien viettona suomalaisin tradition tai siinä, että Suomen asioita seurattiin hyvinkin tiiviisti erilaisten informaatiokanavien kautta ja Suomen asiat koettiin kiinnostavina, vaikkei enää asuttukaan Suomessa.

Kokemuksellinen kansalaisuus muodostuu, kun yksilö kokee kuuluvansa yhteisöön ja on haastateltavien subjektiivinen kokemus siitä, mihin he kokevat kuuluvansa. Koettu jäsenyys koostuu yhteenkuuluvuuden tunteesta sekä kansalaisidentiteetistä (Nivala 2008a, 124). Vastausten perusteella osa koki yhteyttä alueella asuviin suomalaisiin ja myös Suomessa asuviin suomalaisiin. Kaikki haastatellut kokivat olevansa suomalaisia,

toiset lisäksi espanjalaisella ripauksella höystettyjä. Kansalaisidentiteetti oli kuitenkin haastatelluilla vielä vahvasti suomalainen, koska he kokivat ensisijaisesti olevansa suomalaisia. Haastatellut näyttäisivät kuuluvan Aurinkorannikon suomalaiseen yhteisöön ja ovat valmiita toimimaan, esimerkiksi vapaaehtoistyön avulla, sen hyväksi. He kokevat kuitenkin olevansa vahvasti suomalaisia ja Suomen asiat ovat heille tärkeitä. Monet asiat Suomessa voisivat olla paremmin, mutta Suomi koetaan edelleen kotimaaksi missä juuret ovat. Toisaalta haastatellut elävät arkeaan espanjalaisessa yhteiskunnassa, mikä tekee arjesta erilaisen kuin Suomessa. Tiivis suomalainen yhteisö ja sen toiminta kuitenkin tasoittavat tätä arjen ja kulttuurien erilaisuutta.

Toiminnallinen jäsenyys toteutuu yksilön osallistuessa yhteisön toimintaan, osallisuus vahvistaa toiminnallista jäsenyyttä ja osallistumattomuus taas heikentää sitä. Näyttäisi siltä, että halutessaan Aurinkorannikon voivat osallistua aktiivisesti yhteisön toimintaan ja olla osa yhteisöä. Toisaalta siihen ei painosteta tai pakoteta. Haastatelluista kaikki olivat jollain tapaa mukana suomalaisyhteisön toiminnassa, vaikka käymällä seurakuntakodilla, olemalla mukana suomalaisen koulun vanhempainyhdistyksessä tai toimimalla vapaaehtoisena eri järjestöissä ja yhdistyksissä. Mitä enemmän toiminnassa ollaan mukana, sitä vahvempaa jäsenyys on (Nivala 2008a, 124–126). Haastatellut kokivat, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, voivansa vaikuttaa yhteisön asioihin. Kaikki tosin eivät halunneet olla vaikuttamassa. Suomalaisten toiminnallinen jäsenyys vaikuttaisi haastattelujen valossa olevan vahvaa ja he näyttäisivät olevan osallisia niissä yhteisöissä joihin kuuluvat, jos osallisuus määritellään kokemuksena johonkin kuulumisesta, omasta merkityksellisyydestä yhteisölle sekä kokemuksena omasta toimintakyvystä ja uskona mahdollisuuksiin vaikuttaa asioihin yhteisössä ja yhteiskunnassa (Nivala 2010b). Osallisuuden kokemus on aina henkilökohtainenkin kokemus, joten tutkija joutuu päättelyssään turvautumaan aina tulkintaan.

5.2 Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuus yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta

Tutkimukseni tarkoituksena oli siis kuvata Espanjassa asuvien suomalaisten kansalaisuutta, tarkastelemalla millainen yhteisö Aurinkorannikolle on muodostunut ja millaista suomalaisten jäsenyys tässä yhteisössä on, eli millaiseksi kansalaisuus on tuossa kontekstissa muotoutunut, millaista osallisuutta yhteisöt mahdollistavat jäsenilleen ja mitä erityistä siirtolaisuus tuo kansalaisuuteen.

Espanjan Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten yhteisössä on sekä toiminnallisen että symbolisen yhteisön tunnuspiirteitä (ks. Lehtonen 1990, 24–25). Yhteisyyttä jäsenten välille tuo sekä vuorovaikutus jäsenten kesken ja toisaalta keskinäinen yhteenkuuluvuuden tunne. Haastatellut suomalaiset kokivat kuuluvansa Aurinkorannikon suomalaiseen yhteisöön ainakin jollain tapaa. Osa haastatelluista oli aktiivisemmin mukana suomalaisten toiminnassa, osa taas vähemmän.

Kansalaisuus on myös erilaista sosiaalista ja kulttuurista yhteistoimintaa, jolla vaikutetaan ja luodaan mahdollisuuksia yhteiseen viihtymiseen tai harrastamiseen, parannetaan elinympäristöä ja edistetään eri tavoin koettua hyvinvointia (Kiilakoski ym. 2012, 22.) Tämä näyttää toteutuvan suomalaisten keskuudessa Espanjassa esimerkiksi suomalaisten perustamien kerhojen, yhdistysten ja yhteenliittymien muodossa.

Maailmalle muodostuneet suomalaiset yhdyskunnat ovat pyrkineet säilyttämään suomalaisuutta, mikä käy ilmi useasta suomalaisyhdyskuntia käsittelevästä tutkimuksesta, esimerkiksi Hännikäisen (2010) tutkimuksessa Kanadan suomalaissiirtolaisista, Punta-Saastamoisen tutkimuksessa Australian suomalaisista tai Peltoniemen (1985) katsauksesta suomalaisen siirtolaisuuden historiaan. Suomalaiset siirtokunnat ovat perustaneet maailmalle kouluja ja ajaneet eri tavoin oikeuksiaan vieraassa kulttuurissa. Tämä on osaltaan helpottanut sopeutumista vieraaseen kulttuuriin. Siirtolaiset ovat eläneet vieraassa yhteiskunnassa mahdollisesti virallisesti Suomen kansalaisina, mutta ehkä kokeneet olevansa sekä uuden että vanhan asuinmaan kansalaisia. He ovat saattaneet olla osallisia sekä uudessa että vanhassa yhteiskunnassa ja lisäksi vielä omassa suomalaisyhdyskunnassa. Tämä näyttää toteutuneen myös Espanjan Aurinkorannikon suomalaissiirtolaisten keskuudessa. Myös Aurinkorannikolla suomalaiset pyrkivät säilyttämään suomalaisuuttaan esimerkiksi perustamalla suomalaisen koulun ja monia yhdistyksiä ja järjestöjä, viettämällä suomalaisia juhlapyhiä kuten itsenäisyyspäivää ja julkaisemalla suomenkielisiä lehtiä.

Sinne minne suomalaiset ovat menneet, mukana on kulkenut myös palasia suomalaista kulttuuria. Oman ja aiempien tutkimusten (Karisto 2008, Suikki-Honkanen 1996 & Helppikangas & Hiltunen 1992) perusteella voisi todeta, että suomalaiset ovat luoneet Aurinkorannikolla oman tiiviin yhdyskunnan, joka ajaa ja on ajanut suomalaisten asioita perustamalla alueelle suomalaisen koulun, aktiivisen seurakunnan, kansalaisopiston ja suomalaisen sosiaalityöntekijän. Vaikka Aurinkorannikolla poliittisia päätöksiä tekee pääasiassa Espanjalainen poliittinen järjestelmä kuten kaupunginvaltuustot, suomalaiset

ovat kuitenkin kansalaisaktiivisuudellaan vaikuttaneet alueen palveluihin ja järjestäneet joitakin palveluita itse.

Nivalan (2008a, 119–120) erittelemät kolme kansalaisyhteisön tyyppiä, vuorovaikutuksellinen, yhteenkuuluvuuden tunteeseen perustuva sekä muodolliseen suhteeseen perustuva yhteisö, voi löytää Espanjan Aurinkorannikolta. Vuorovaikutuksellisessa yhteisössä kansalaisuus syntyy osallistumisena toimintaan sekä jatkuvan vuorovaikutuksen myötä. Yhteenkuuluvuuden tunteeseen perustuvassa yhteisössä sosiaalisuus ei ole niin konkreettista, vaan se voi olla myös symbolista. Muodolliseen suhteeseen perustuvassa yhteisössä jäsenet kuuluvat yhteisöön sopimuksen perusteella, mikä tuo heille kansalaisuusaseman. Vuorovaikutuksellinen kansalaisyhteisö sijaitsee konkreettisesti Aurinkorannikolla, missä ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja toimivat yhteisön hyväksi. Yhteenkuuluvuuden tunteeseen perustuva yhteisö on sen sijaan abstraktimpi ja siihen kuuluvat jäsenet voivat tuntea yhteenkuuluvuutta sekä Aurinkorannikolla asuviin ihmisiin, että Suomessa asuviin suomalaisiin. Muodolliseen suhteeseen perustuvaan yhteisöön voidaan ajatella kuuluvan niiden suomalaisten, joilla on Suomen kansalaisuus.

Aurinkorannikon suomalaiset kuuluvat siis tästä näkökulmasta katsottuna monenlaisiin yhteisöihin, aina riippuen siitä, minkä katsotaan olevan yhteisöön kuulumista määrittävä tekijä. Yhteisöihin kuuluu suomalaisten lisäksi espanjalaisia sekä muita Espanjassa asuvia siirtolaisia eri kansallisuuksista. Vaikka suomalainen yhteisö on tiivis ja suomalaiset ovat paljon tekemisissä keskenään, ovat he myös tekemisissä päivittäin monien muidenkin eri kansallisuutta olevien ihmisten kanssa. Vaikka suomalaiset kokevat olevansa juuriltaan suomalaisia ja ilmentävät suomalaisuutta esimerkiksi viettämällä itsenäisyyspäivää, saattavat he kokea enemmän yhteenkuuluvuutta vaikkapa espanjalaisiin tai koko Aurinkorannikon yhteisöön, johon kuuluu monia eri kansallisuuksia. Kuten tutkimuksen alkuun totesin, yksilön kansalaisuus ei määriy enää vain passissa lukevan maan mukaan, vaan kansalaisuus ilmenee myös yksilön kokemuksena ja toimintana yhteisöissä. (Kiilakoski, Gretschel & Nivala 2012, 18.)

Suomalaisten kuuluminen näihin monenmuotoisiin yhteisöihin vaikuttaa siihen, että kansalaisuus ei toteudu vain velvollisuuksien suorittamisena kuten äänestämisenä, rituaalien toteuttamisena, vallitsevan järjestyksen pitämisenä ja sopeutumisenä, vaan kansalaisuus toteutuu myös kansalaistoimintana omien ja yhteisten päämäärien ajamiseksi, muutosten tavoitteluna ja jopa ”taisteluna”, jolloin kansalaisuudesta voi puhua aktiivisena kansalaisuutena (ks. Nivala 2012). Kansalaisuus on myös vahvasti

osallisuutta niissä yhteisöissä joihin kuuluu. Jotta osallisuus voi toteutua se edellyttää, että yksilö voi kokea kuuluvansa johonkin, toimia osana jotakin eli osallistua yhteisön toimintaan sekä kokea olevansa arvokas yhteisön jäsen (Nivala 2012). Aurinkorannikon suomalaiset järjestävät paljon toimintaa suomalaisille ja ovat perustaneet alueelle mm. suomalaisen koulun ja kansalaisopiston. He ovat siis olleet aktiivisina vaikuttamassa omaan elinympäristöönsä ja olleet osa yhteisöä. Valtionhallinnon osallisuushankeen raportissa todettiin, että kunnissa osallisuudella voidaan tarkoittaa asiakasosallisuutta eli vaikuttamista palveluiden järjestämiseen, tehokkuuteen ja laatuun, toimintaosallisuutta eli vapaaehtoistoimintaan osallistumista vastuuta ottamalla ja toimimalla yhteisön jäsenenä yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Raportissa korostetaan osallisuuden kehittämisessä ajatusta kansalaisten suuremmasta omasta vastuusta hyvinvoinnin ja palveluiden aikaansaamiseksi. Nämä ajatukset osallisuudesta toteutuvat ainakin osin suomalaisten yhteisössä Aurinkorannikolla.

Kansalaisuus toteutuu yhteiskunnan jäsenyytenä ja historian aikana yhteiskunnat ovat muuttuneet (Nivala 2010a, 95). Yhteiskunnat muuttuvat edelleen ihmisten liikkuaessa, sekä vapaaehtoisesti että pakon sanelemana, ja kansalaisuus saa erilaisia muotoja tässä muutoksessa. Kansalaisuus näyttäytyy erilaisena vapaaehtoisen siirtolaisuuden seurauksena ja silloin kun, kotimaasta on jouduttu lähtemään pakolaiseksi. Kansalaisuus toteutuu eri tavalla silloin, kun asutaan muualla kuin kotimaassa erilaisen yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutuksesta

6 POHDINTA

Espanjassa asuvat suomalaiset osallistuvat melko ahkerasti muun muassa yhdistys- ja järjestötoimintaan ja ovat aktiivisia myös seurakunnassa. Mikä tähän voisi olla syynä? Miksi esimerkiksi seurakuntakodilla on päivittäin kymmeniä kävijöitä ja jumalanpalveluksia pidetään täysissä kirkoissa, kun samaan aikaan Suomessa kirkot kumisevat tyhjyyttään? Mistä tämä voisi kertoa?

Osaksi tämä johtunee siitä, että Espanjassa asuvat suomalaiset kaipaavat sosiaalisia kontakteja muihin suomalaisiin. Omat sukulaiset ja ystävät kun asuvat kaukana Suomessa. Tämän lisäksi oma arvaukseni on, että esimerkiksi yhdistyksissä ja järjestöissä ihmiset kokevat voivansa aidosti vaikuttaa heitä lähellä oleviin asioihin. Esimerkkinä Torreblancan kaupunginosayhdistyksen toiminta. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että Fuengirolan kaupunginjohtaja kuuntelee ulkomaalaisväestön toiveita sekä ehdotuksia ja ainakin osa myös toteutetaan. Aktiivinen kirkossa käynti taas voisi selittyä, kuten aiemmissa tutkimuksissakin on todettu, sosiaalisten suhteiden ylläpidolla. Ei ole kovin kauan aikaa siitä, kun Suomessakin perheet lähtivät, joka sunnuntaiaamu kirkonmenoihin. Kirkossa tavattiin muita kyläläisiä ja kirkon jälkeen juotiin yhdessä kirkkokahvit. Jumalanpalveluksiin osallistuttiin osin uskonnollisista syistä, mutta suuri merkitys oli myös sosiaalisella kanssakäymisellä kyläläisten kanssa, aikana ennen internettiä ja kännyköitä. Vaikuttaisi siltä, että Aurinkorannikon suomalaisten yhteisöissä on paljon sellaista, mikä Suomesta näyttäisi osin kadonneen, kuten vilpitiön naapuriapu ja yhdessä toimiminen yhteisen hyvän eteen. Asiaan voi vaikuttaa kulttuurien arvojen erilaisuus ja toisaalta keskusteluissa Suomessakin paljon esillä ollut yhteisöllisyyden katoaminen.

Espanjan Aurinkorannikon suomalainen yhteisö on kooltaan sellainen, missä jokaisen osallistuminen on periaatteessa mahdollista. Päätöksiä tehdään muun muassa järjestöissä ja yhdistyksissä, missä kaikki halukkaat pääsevät vaikuttamaan. Tokikaan kaikki suomalaiset Aurinkorannikolla eivät halua olla vaikuttamassa alueen asioihin, vaan elävät omaa elämäänsä kuulumatta useisiin yhdistyksiin tai järjestöihin. Oleellista on osallistumisen kannalta se, että voi halutessaan vaikuttaa asioihin lähiyhteisöissä. Tällöin tulee tunne, että voi vaikuttaa itseä lähellä oleviin ja tärkeisiin asioihin. Alueella sijaitseva Sofia- kansalaisopisto on lähtenyt liikkeelle alueella asuvien suomalaisten aloitteesta. Kun opiston toiminta oli projektimuotoisuutensa vuoksi oli loppumassa, saatiin se pysyvästi Fuengirolaan kannatusyhdistyksen avulla.

Suomalaiset äänestävät haastattelujen perusteella vilkkaasti sekä Suomen että Espanjan paikallisvaaleissa. Suomalaisilla on halu vaikuttaa sekä Suomen asioihin että lähiyhteisön asioihin. Tietyllä tapaa tämäkin on mielenkiintoista, etenkin kun Suomessa yritetään saada suomalaisia aktivoitumaan vaaliuurnille. Haastatteluissa kävi ilmi haastateltavien tietoisuus siitä, mitä Suomen politiikassa tapahtuu, esimerkiksi vuoden 2011 eduskuntavaalien tulos kirvoitti monta haastateltavaa sanomaan mielipiteensä. Aktiivisuus Espanjan paikallisvaaleissa osoittaa, että suomalaiset eivät ole vain lomalla Aurinkorannikolla, vaan haluavat vaikuttaa elinympäristöönsä ja oloihin ja olla osa espanjalaista yhteiskuntaa ja yhteisöä.

Espanjan Aurinkorannikon suomalaisten kansalaisuus rakentuu osin kansallisuuden perusteella, eli he kokevat olevansa ensisijaisesti suomalaisia, toiset jo Espanjan suomalaisia, mutta eivät espanjalaisia. Toisaalta kansalaisuus rakentuu myös poliittisen yhteisön osallisuuden pohjalta (ks. Keinänen 2008 ja Kiilakoski ym. 2012, 18) heidän osallistuessa suomalaisen yhteisön toimintaan sekä äänestäessä Suomen ja Espanjan vaaleissa. Keinänen pohtii pitäisikö kansalaisuuden liittyä kansallisuuteen ja etniseen yhtenäisyyteen vai tulisiko sen rakentua poliittisen yhteisön osallisuuden pohjalta. Jos Aurinkorannikolla elävien suomalaisten kansalaisuutta pohtii tästä näkökulmasta, suomalaisten kansalaisuus rakentuu molempien pohjalta. Suomalaiset, tai ainakin osa heistä, pitää tiivistä yhteyttä keskenään ja ovat päivittäinkin vuorovaikutuksessa keskenään näin mahdollistaen tunteen kokea yhtenäisyyttä. Toisaalta juuri tämä vuorovaikutus ja aktiivinen toiminta yhteisön hyväksi luovat poliittisen yhteisön, jonka jäseniä suomalaiset ovat.

Sosiaalipedagoginen tutkimus ei keskity vain siihen miten asiat ovat, vaan myös siihen miten niiden pitäisi olla. Parhaimmillaan pedagoginen ajattelu ja toiminta tuovat oivalluksen siitä, että asiat voisivat olla toisinkin. (Hämäläinen 1999, 31–32.) Tutkimuksen perusteella voisi sanoa, että Aurinkorannikolla asuvat suomalaiset ovat niin sanotusti ryhtyneet tuumasta toimeen monessa asiassa parantaakseen omia tai yhteisön asioita muun muassa perustamalla suomalaisen koulun ja kansalaisopiston. Haastatteluissakin kävi ilmi, että moni on lähtenyt Espanjaan juuri tuon oivalluksen, että asiat voisivat olla toisinkin, tuloksena: monelle muutto Espanjaan on ollut keino muuttaa oman elämän suuntaa parempaan, toisille terveydellisten syiden, toisille oman hyvinvoinnin takia.

Sosiaalipedagogiikan tutkimuskohteita ovat muun muassa ne inhimillisen kasvun prosessit, joista yhteiskuntaan integroituminen, yhteiskunnallinen identiteetti, osallisuus

ja osallistuminen sekä riittävä elämänhallinta yhteiskunnan jäsenenä muodostuvat. (Hämäläinen 1999, 31–32.) Tässä tutkimuksessa on osaltaan sivuttu myös näitä kasvun prosesseja. Uuteen kulttuuriin muutto on aina sopeutumista ja myös oppimista uuden asuinmaan kulttuurista ja tavoista sekä itsestä. Uudessa asuinmaassa identiteetti muotoutuu uudelleen ja muuttajan täytyy integroitua kokonaan uuteen yhteiskuntaan. Aurinkorannikolle muodostunut suomalainen yhteisö osaltaan helpottaa tätä prosessia. Apua ja tukea on aina tarjolla. Toisaalta Espanjan Aurinkorannikolle muuttavat eivät enää välttämättä integroidukaan espanjalaiseen yhteiskuntaan vaan eräänlaiseen Suomi miniyhteiskuntaan. Kuten eräs haastateltava vitsaili, että harmi kun ei tullut muutettua Espanjaan, jotta olisi oppinut kielenkin. Tällä hän viittasi siihen, että suomalaisalueella Aurinkorannikolla pärjää niin hyvin suomella, ettei espanjaa juuri tarvitse eikä näin myöskään opi.

Valitsemani aihe ei ollut helppo, mutta mielenkiintoinen kyllä. Kansalaisuuden, yhteisön ja osallisuuden käsitteet ovat hyvin moniselitteisiä ja monella tapaa ymmärrettävissä. Teorian kirjoittamista helpotti se, että näkökulmani oli sosiaalipedagogiikka, joka ohjasi teorianmuodostusta vaikkakin luin kirjallisuutta laveasti, niin kasvatuksen kuin sosiologian ja sosiaalipsykologian alueelta. Tutkimukseni käsitteitä olisi voinut käsitellä hyvinkin syvällisesti aloittaen aina historiasta, minkä vuoksi rajauksien teko olikin välillä vaikeaa. Muutoin aihe osoittautui mielenkiintoiseksi ja ajankohtaiseksikin. Tutkimus on yhteiskunnallisesti sillä tapaa merkittävä, että ihmiset liikkuvat nykyaikana paljon ja yhä useammat viettävät ulkomailla lyhyempiä tai pidempiä ajanjaksoja. Aiempaa tutkimusta siitä, millaiseksi kansalaisuus muodostuu ulkomailla asuttaessa, ei ole löydy. Toki tämän tutkimuksen aineisto ei ole määrällisesti laaja, joten mittavia yleistyksiä siitä ei voi tehdä. Jatkotutkimus voisi olla kvantitatiivinen kyselyn muodossa tehtävä laajempi tutkimus Espanjassa asuville suomalaisille.

Tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen näkökulma olisi ollut myös hyvinvoinnin tai hyvän elämän tarkastelu kansalaisuuden käsittelyn yhteydessä. Hyvinvoinnin tai hyvän elämän ja kansalaisuuden yhteys on mielenkiintoinen. Kansalaisuuden normatiiviset teoriat tarkastelevat hyvän kansalaisuuden ideaa (Bellamy 2008, 27). Jatkotutkimuksen eräs aihe voisi olla esimerkiksi millä muotoa hyvän kansalaisuuden idea tai hyvä elämä toteutuu suomalaisyhteisössä Espanjan Aurinkorannikolla?

Lähteet

Ahvonen A. 2008. Suomenkielisen viestinnän rooli Espanjan Aurinkorannikolla. Opinnäytetyö. Johdon assistenttityön ja kielten koulutusohjelma. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

Airaksinen T., Bergström M., Hartiala K., Lagerspetz K., Malaska P., Riihinen O., Saarinen P., Toivanen P. & Wiio O. A. 1981. Yhteisönä elämisen ongelma. Studia generalia -esitelmäsarja. Yhdeksän tunnetun suomalaisen tiedemiehen puheenvuorot. Juva: WSOY.

Aurinkorannikon Kokoomus. Saatavilla [www-lähde:](http://www.aurinkokokoomus.fi/yhdistyksemme/)
<http://www.aurinkokokoomus.fi/yhdistyksemme/> Haettu 23.2.2012

Aurinkorannikon suomalainen koulu. Colegio Finlandes. Saatavilla [www-lähde: http://www.suomalainenkoulu.net/](http://www.suomalainenkoulu.net/) &
<http://www.suomalainenkoulu.net/ajankohtaista/rehtorin-tervehdys/> Haettu 23.2.2012.

Bauman Z. 2001. *Community. Seeking Safety in an Secure World*. Cambridge: Polity Press.

Beiner R. (toim.) 1995. *Theorizing citizenship*. New York: State University Press of New York.

Bellamy R. 2008. *Citizenship. A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Bäcklund P., Häkli J. & Schulman H.(toim.) 2002. *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Delanty G. 2000. *Citizenship in a global age. Society, culture, politics*. Buckingham: Open University Press.

Eskola J. & Suoranta J. 2005. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerrus.

Eskola J. 2001. *Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta*. Teoksessa: Aaltola J. & Valli R. (toim.) 2001. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Etzioni A. 2001. *Next. The Road to the Good Society*. New York: Basic Books.

Euroopan unioni. Saatavilla [www-lähde: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/a12000_fi.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/amsterdam_treaty/a12000_fi.htm). Haettu 24.9.2011.

Faulks K. 2000. *Citizenship*. London: Routledge.

Hautamäki A. 2005. Teoksessa: Hautamäki A., Lehtonen T., Sihvola J., Tuomi I., Vaaranen H. & Veijola S. 2005. (toim.) *Yhteisöllisyyden paluu*. Helsinki: Gaudeamus.

Harju A. 2003. *Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet*. Kansanvalistusseura. Vantaa.

Helppikangas P. & Hiltunen S. 1992. Aurinkorannikon suomalaiset. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita N:o 69 1992. Jyväskylän yliopisto.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2001. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyyppä M. T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hämäläinen J. 2008. Nuorten osallisuus. Teoksessa: Hämäläinen J. & Nivala E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Kuopio. 13–34.

Hämäläinen J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto. Koulutus ja kehittämiskeskus.

Hännikäinen O-K. 2010. Identiteettien maisemat Saskatchewanin Uudessa Suomessa – Uudisasutuksesta uusidentifikaatioon. Turku: Siirtolaisinstituutti.

Kansalaisuuslaki L359/2003.

Karisto A. & Leppälä A. 2008. Espanja. Teoksessa: Björklund K. & Koivukangas O. (toim.) 2008. Suomalaiset Euroopassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia. Osa 6. Jyväskylä: Gummerrus Oy.

Karisto A. 2008. Satumaa- suomalaiseläkeläiset Espanjan Aurinkorannikolla. Helsinki: Hakapaino Oy.

Katisko M. 2011. Kansalaisuus työyhteisön arjessa. Maahanmuuttajien kertomuksia työelämästä. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2011:9. Helsinki: Unigrafia.

Keinänen T. 2008. Jyväskylän yliopisto. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Kansalaisuus. Saatavilla [www-lähde: http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisuus](http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisuus). Haettu 10.1.2012.

Korkiasaari J. 2008. Yleiskatsaus. Teoksessa: Björklund K. & Koivukangas O. (toim.) 2008. Suomalaiset Euroopassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia. Osa 6. Jyväskylä: Gummerrus Oy.

Korkiasaari J. 1989. Suomalaiset maailmalla. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Koskiaho B. 2002. Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttä- ja rakennuslain soveltamisesta. Teoksessa: Bäcklund P., Häkli J. & Schulman H.(toim.) 2002.Osalliset ja osaajat: Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kotiranta T. Niemi P. & Haaki R. (toim.) 2011. Sosiaalisen toiminnan perusta. Tallinna: Gaudeamus.

Koivukangas O. 1998. Kaukomaiden kaipuu. Suomalaiset Afrikassa, Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Latinalaisessa Amerikassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 4. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Kurki L. 2008. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy Finn Lectura AB.

Kurki L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki L. & Nivala E. (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Kurki L. 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: SoPhi.

Kurki L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuusela P. (2006) Kansalaisuus, modernisaatio ja globaali aika. Kansalaisuuden ajankohtaisuudesta. Teoksessa: Saastamoinen M. & Kuusela P. (toim.) Kansalaisuuden ääri viivoja. Hallinta ja muodonmuutos myöhäismodernilla ajalla. Helsinki: Yliopistopaino. 36–52.

Kuusela P. & Saastamoinen M. 2006. Kansalaisuuden ulottuvuudet. Teoksessa: Saastamoinen M. & Kuusela P. (toim.) Kansalaisuuden ääri viivoja. Hallinta ja muodonmuutos myöhäismodernilla ajalla. Helsinki: Yliopistopaino. 9-25.

L365/1995. Kuntalaki. Saatavilla [www-lähde:
http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365?
search\[type\]=pika&search\[pika\]=kuntalaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365?search[type]=pika&search[pika]=kuntalaki). Haettu: 10.9.2011

L 731/1999. Perustuslaki. Saatavilla [www-](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search[type]=pika&search[pika]=perustuslaki) lähde:
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search\[type\]=pika&search\[pika\]=perustuslaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search[type]=pika&search[pika]=perustuslaki). Haettu 10.9.2011

Laine M. Bamberg J. & Jokinen J. 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus.

Laine T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus.

Lehtonen H. 1990. Yhteisö. Tampere: Vastapaino.

Lehtonen P. 2011. Kylä kaupungissa. Yhteisö kansalaisvaikuttamisen välineenä. Teoksessa: Kangaspunta S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Maahanmuuttovirasto, Tilastot, Kansalaisuustilastot. Saatavilla [www-lähde:](http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/kansalaisuustilastot)
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/kansalaisuustilastot. Haettu 10.9. 2012.

Metsämuuronen J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäntynen L. 2001. Jenkan tahtia Penedossa. Toivo Uuskallion utopiasiirotokunta on nykyään Suomen väriä tunnustava turistikylä. Helsingin Sanomat. 17.3.2001.

Niemelä, J. 2008. Sosiaalinen osallisuus ja sosiaaliset mahdollisuudet. Saatavilla [www-](http://www.diak.fi/files/diak/Uusisivusto/SomaJormaNiemel08.pdf)muodossa: <http://www.diak.fi/files/diak/Uusisivusto/SomaJormaNiemel08.pdf>. Haettu 8.4.2010

Nivala E. 2012. Aktiivinen kansalaisuus – Mistä oikeastaan puhumme? Sosiaalipedagogiikan päivät 2012. Tarkastelussa aktiivinen kansalaisuus. 12. – 13.4. 2012. Lappeenranta. Elina Nivala. Saatavilla [www-muodossa:](http://www.suomensosiaalipedagoginenseura.fi/2005/SP_paivat_2012_Nivala.pdf)
http://www.suomensosiaalipedagoginenseura.fi/2005/SP_paivat_2012_Nivala.pdf.
 Haettu 10.10.2012

Nivala E. 2010a. Kansalaisuus nuorisokasvatuksen teorian jäsentäjänä. Teoksessa: Nivala E. & Saastamoinen M. (toim.) 2010. Nuorisokasvatuksen teoria- Perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 73. Helsinki: Yliopistopaino.

Nivala E. 2010b. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa Tanskanen, Ilona & Timonen-Kallio, Eeva (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Oppimateriaaleja 51. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 18 - 25.

Nivala E. 2008a. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Jyväskylä: Snellman-instituutti.

Nivala E. 2008b. Syrjäytymisestä osallisuuteen. Teoksessa: Hämäläinen J. & Nivala E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008. 9. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Kuopio. 5 – 12.

Ovaskainen J. 2011. Suomalaiset muuttolinnut Espanjan Aurinkorannikolla: käytäntöteoreettinen analyysi senioreiden kuluttamisesta. Pro gradu-tutkielma. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta, kauppatieteet/markkinointi

Peltoniemi T. 1985. Kohti parempaa maailmaa. Suomalaisten ihannesiirotkunnat 1700-luvulta nykypäivään. Keuruu: Otava.

Peuhkuri T. 2005. Tapaustutkimuksen valinnat. Esimerkkinä saaristomeren rehevöitymis- ja kalankasvatuskiista. Teoksessa Räsänen P. & Anttila A-H. & Melin H. (toim.) Tutkimus menetelmien pyörteissä – Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-kustannus, 291-308.

Punta-Saastamoinen M-L. 2010. Australiansuomalaiset etsivät itseään. Kulttuurisen identiteetin määrittäminen australiansuomalaisessa kirjallisuudessa. Siirtolaisuustutkimuksia A 34. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Päivinen, O. 2009. Opettajan työ, kodin ja koulun yhteistyö ja oppilaantuntemus opettajan kokemana Espanjan Aurinkorannikon suomalaisessa koulussa. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.

Saastamoinen M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa: Filander, K. & Vanhalakka - Ruoho, M. (toim.) 2009. Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki: Gummeruksen Kirjapaino, 33 – 62.

Siirtolaisuusinstituutti. Tilastot. Ulkosuomalaiset; Euroopan suomalaiset 1971-2009. Saatavilla [www-lähde: http://www.migrationinstitute.fi/stat/Euroopansuomalaiset_1971-2009.pdf](http://www.migrationinstitute.fi/stat/Euroopansuomalaiset_1971-2009.pdf). Haettu 20.9.2012.

Suikki-Honkanen K. 1996. Los Pacos. Suomalaiskylä Espanjassa. Vammala: Scripta Ethnologica Aboensia 43.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko Espanjassa. Saatavilla [www-lähde:](#)

<http://www.suomenkirkkoespanjassa.net/seurakunnat/aurinkorannikko/> Haettu 21.2.2012.

Suomen Suurlähetystö, Brasilia. Saatavilla [www-lähde:](#) [http://www.finlandia.org.br/public/default.aspx?](http://www.finlandia.org.br/public/default.aspx?contentid=153817&nodeid=36427&contentlan=1&culture=fi-FI)

[contentid=153817&nodeid=36427&contentlan=1&culture=fi-FI](http://www.finlandia.org.br/public/default.aspx?contentid=153817&nodeid=36427&contentlan=1&culture=fi-FI). Haettu 23.7.2012

Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomalaisten matkailu. ISSN=1798-8837. Helsinki: Tilastokeskus Saatavilla [www-lähde:](#)

<http://www.stat.fi/til/smat/kat.html>. Haettu: 21.2.2012

Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomalaisten matkailu [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-8837. 2009, Liitetaulukko 4. Yöpymisen sisältäneiden vapaa-ajanmatkojen suosituimmat kohdemaat vuonna 2009 . Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla [www-lähde:](#)

http://www.stat.fi/til/smat/2009/smat_2009_2010-07-02_tau_004_fi.html, Haettu: 21.1 2012

Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomalaisten matkailu [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-8837. joulukuu 2010, Liitetaulukko 2. Yöpymisen sisältäneet vapaa-ajanmatkat ulkomaille joulukuussa 2010, suosituimmat kohdemaat. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla [www-lähde:](#)

http://www.stat.fi/til/smat/2010/12/smat_2010_12_2011-02-03_tau_002_fi.html, Haettu: 21.2.2012

Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomalaisten matkailu [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-8837. joulukuu 2011, Liitetaulukko 2. Yöpymisen sisältäneet vapaa-ajanmatkat ulkomaille joulukuussa 2011, suosituimmat kohdemaat . Helsinki: Tilastokeskus

http://www.stat.fi/til/smat/2011/12/smat_2011_12_2012-02-03_tau_002_fi.html Haettu: 21.2.2012

Suomi-Brasilia seura Brasiliassa. Kehitysyhteistyöhankkeet. Saatavilla [www-lähde:](#)

<http://www.brasil.pp.fi/SBS%20Brasiliassa.htm>. Haettu 23.7.2012.

Tuomela R. & Mäkelä P. 2011. Sosiaalinen toiminta. Teoksessa: Sosiaalisen toiminnan perusta. Tallinna: Gaudeamus, 87- 113.

Tuomi-Nikula O. 2008. Saksa. Teoksessa: Björklund K. & Koivukangas O. (toim.) 2008. Suomalaiset Euroopassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 6. Siirtolaisuusinstituutti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Turunen, K. 1987. Ihmissielun olemus. Arator Oy.

Tönnies F. 1955. Community and association. Great Britain: Routledge and Kegan Paul.

Ulkoasiainministeriö. Ajankohtaista: uutiset. Saatavilla [www-lähde: http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=59547&nodeid=15148&contentlan=1&culture=fi-FI](http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=59547&nodeid=15148&contentlan=1&culture=fi-FI). Haettu 10.9.2012.

Ulkosuomalainen.com. Saatavilla [www-lähde: http://www.ulkosuomalainen.com/espanja/](http://www.ulkosuomalainen.com/espanja/) Haettu 23.2.2012

Vilkkä H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvoston selonteko 2002. Saatavilla [www-lähde:](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=utpvm&${BASE}=faktautpvm&${THWIDS}=0.10/1327309090_400618&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=utpvm&\\${BASE}=faktautpvm&\\${THWIDS}=0.10/1327309090_400618&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=utpvm&${BASE}=faktautpvm&${THWIDS}=0.10/1327309090_400618&${TRIPPIFE}=PDF.pdf). Haettu 23.1.2012

Valtion hallinnon osallisuushankkeen raportti 2000. Saatavilla [www-lähde:](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/2A93E7CDA9088BEDC2256B13004BCF05/%file/osallisuus.pdf)

<http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/2A93E7CDA9088BEDC2256B13004BCF05/%file/osallisuus.pdf>. Haettu 23.1.2012

Varto J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Kirjayhtymä.

Väisänen, A. 2006. Muuttolintujen monet pesät: Espanjan Aurinkorannikon suomalaiseläkeläisten kodille antamat merkitykset kulttuurimalliteorian näkökulmasta tarkasteltuna vuosina 2005 ja 2006. Pro gradu –tutkielma. Oulun yliopisto, taideaineiden ja antropologian laitos, kulttuuriantropologia.

Yin, R. K. 1994. Case study research: Design and methods (Applied social research methods series, Vol.5). Newbury Park, CA: Sage.

Young J. 2007. The Vertigo of Late Modernity. London: Sage.

Liite:1 Espanjassa asuneet suomalaiset

Euroopassa asuneet Suomen kansalaiset maittain 1971–2009 (asuinmaiden tilastojen mukaan)

<u>Maa</u>	<u>1971</u>	<u>1981</u>	<u>1991</u>	<u>2001</u>	<u>2009</u>
Ruotsi	209 00	181 00	120 00	99 00	77 000

Saksa	7 100	9 900	9 700	15 900	14 200
Iso-Britannia	5 300	12 000	..
Norja	6 500	3 600	3 100	6 000	6 100
Espanja	500	1 100	3 800	4 700	12 000
Sveitsi	1 500	1 500	1 700	2 400	3 600
Tanska	2 200	2 100	1 800	2 100	2 300
Belgia	600	2 800	3 000
Ranska	..	1 100	1 552	..	~ 3 000
Alankomaa	250	600	850	2 000	2 200
Italia	800	1 600	1 800
Kreikka	800	..	500	700	..
Luxemburg	..	100	250	800	~ 1 100
Itävalta	300	400	500	1 000	1 150
Portugali	..	100	200	500	350
Unkari	250	300
Islanti	40	50	50
Viro	~ 950	..
Latvia	100	250
Liettua	50	100

Lähde: Council of Europe sekä ao. maiden väestötilastot.

Liite 2: Teemahaastattelun runko

Tutkimus: Espanjan Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten kansalaisuudesta

1. YLEISET TIEDOT

- syntymävuosi
- sukupuoli
- ammatti

- Kauanko olet asunut Espanjassa?
- Mistä sait idean muuttaa Espanjaan?

2. YHTEISÖ

a) Toiminnallinen yhteisö

- Oliko sinulla/teillä täällä tuttuja ennen kuin muutitte tänne?
- Kuinka tutustuitte täällä jo asuviin suomalaisiin?
- Tapaatteko usein muita täällä asuvia suomalaisia?
- Kuinka usein pidät yhteyttä täällä asuviin suomalaisiin?
- Onko sinulla espanjalaisia tuttaviasi?
- Kuinka olette tutustuneet?
- Missä merkeissä tai milloin yleensä tapaatte?
- Jos ajattelet sopeutumistasi tänne ja täällä asumista, niin mikä merkitys muilla täällä asuvilla suomalaisilla on ollut sinulle?
- Entä espanjalaisilla?
- Minkälaiset tukiverkostot sinulla on täällä kehittyneet, esim. tarvitset lastenhoito, kukkienkastelu tai muuta apua?
- Ovatko muut suomalaiset valmiita auttamaan, jos tarvitset apua tai neuvoa jossain asiassa?
- Millaisissa asioissa suomalaiset ovat valmiita auttamaan? Entä espanjalaiset?

a) Kokemuksellinen/symbolinen yhteisö

- Mitä yhteistä koet itselläsi olevan muiden Espanjassa asuvien suomalaisten kanssa?
- Koetko yhteenkuuluvuutta heidän kanssaan vai pyritkö jotenkin erottautumaan? Miten?

3. PIENOISYHTEISKUNTA

a) Palvelut

- Mitä palveluita käytät? (Päivittäiset kauppa-, ravintola- jne. palvelut ja terveydenhoito, sosiaalihuolto, koulutus jne. liittyvät palvelut)
- Kenen järjestämiä ne ovat?

a) Päätöksenteko/hallinto

- Onko suomalaisilla joitakin yhteisistä asioista päättämisen foorumeita, verkostoja tai jotain?
- Onko mahdollista päästä vaikuttamaan suomalaisten asioihin alueella esim. palveluihin, jos haluaa? Miten voi vaikuttaa?

a) Kansalaisyhteiskunta

- Millaisia järjestöjä ja vastaavia alueella toimii?
- Mitä ne tekevät ja kuinka aktiivisesti? Kuka niiden toiminnasta päättää?
- (Jos mukana seuran tai järjestön toiminnassa)Järjestääkö seura toimintaa? Millaista?
- Miten ideat toimintaan syntyvät?
- Koetko voivasi vaikuttaa seuran tai järjestön toimintaan?
- Millaisia asioita seuran tai järjestön kokoontumisissa tai kokouksissa yleensä käsitellään?
- Miten päätöksiä yleensä tehdään yhteisistä asioista?
- Saavatko kaikki vaikuttaa päätöksiin?
-

4. KANSALAISUUS

a) Osallistuva jäsenyys

- Oletko mukana suomalaisten yhteistoiminnassa kuten järjestöissä/ seuroissa tms? Esim. Suomi -seura.
- Miten innostuit lähtemään toimintaan mukaan?
- Minkälaista toiminta on?
- Kuinka usein olet mukana?
- Millä tavoin osallistut toimintaan? (Pyritkö vaikuttamaan yhteisiin asioihin? Millä tavalla? Mitä kautta? Haluaisitko vaikuttaa?)
- Missä roolissa toimit seurassa/järjestössä?
- Mikä merkitys seuran tms. mukana olemisessä on sinulle?
- Oletko mukana espanjalaisissa seuroissa tms. ?
- Miten lähdit toimintaan mukaan?
- Minkälaista toiminta on?
- Kuinka usein?

- Missä roolissa toimit?
- Mikä merkitys seuran tms. mukana olemisessä on sinulle?

a) Koettu jäsenyys

- Koetko ensisijaisesti olevasi suomalainen vai esim. Espanjan suomalainen?
- Kuinka tärkeää suomalaisuus sinulle on?
- Mitä Suomen kansalaisuus itsellesi merkitsee?
- Pidätkö tärkeänä esim. äänestämistä vaaleissa Suomessa, vaikka et enää asuisi lainkaan Suomessa? Miksi?
- Koetko yhteyttä Suomessa asuviin suomalaisiin, siis muihinkin kuin omiin sukulaisiin ja tuttaviiin?
- Koetko suomalaisen yhteiskunnan asiat tärkeiksi?
- Seuraatko esim. Suomen politiikkaa tai talousasioita?

Tuleeko mieleen vielä jotain mitä haluaisit sanoa tai onko jotain kysyttävää?